

Skulk i ungdomsskolen

Masteroppgave i spesialpedagogikk

Stina Melby

Pedagogisk institutt

Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet (NTNU), Trondheim

2011

FORORD

Etter en lang arbeidsperiode, er jeg nå ved veis ende med masterprosjektet. Jeg er glad for å ha kommet i mål med oppgaven, samtidig som dette arbeidet har vekket nye ideer og tanker, som jeg gjerne skulle jobbet videre med.

Jeg vil takke min veileder, Per Frostad, for gode innspill og råd. Samtalene har vært til stor motivasjon. Jeg vil også takke medstudent Janne Heitmann for diskusjoner og drøftinger rundt oppgaven underveis, samt korrekturlesing. Det har vært trivelig å sitte sammen og jobbet med prosjektene våre.

Min familie fortjener også en takk. Mine to døtre, Mathilde Sofie og Signe Mathea, har vært tålmodig. Både helger og kvelder har ofte vært viet til masteroppgaven, så annet har måttet vente. Jeg vil også takke familien rundt oss, som har stilt opp for både meg og barna, slik at jeg fikk oppfylt mitt ønske om en mastergrad.

Verdal, desember 2011

Stina Melby

INNHold

1. INNLEDNING	1
1.1 Valg av tema.....	1
1.2 Avgrensing	2
1.3 Oppgavens oppbygging.....	2
2. LITTERATURGJENNOMGANG.....	3
2.1 Begrepsavklaring.....	3
2.2 Forekomst.....	4
2.3 Hvem er i risiko for å begynne å skulke?.....	4
2.4 Årsaker til, og konsekvenser av, skulking.....	5
2.4.2 Skulk og selvoppfatning.....	7
2.4.3. Skulk og psykisk helse	8
2.4.4 Skulk og negative aktiviteter	9
2.5 Ulike kategorier av skulkere	10
2.6 Forebygging og tiltak	12
2.7 Oppsummering og problemformulering.....	13
3. METODE	15
3.1 Utvalg	15
3.2 Datainnsamling.....	16
3.3 Måleinstrument.....	16
3.4 Faktoranalyse, enveis variansanalyse (ANOVA), ikke-parametrisk statistikk (kjikkvadrat).....	20

3.5 Reliabilitet og validitet	21
3.6 Etikk	22
4. RESULTATER	24
4.1 Faktoranalyse	24
4.2 Deskriptiv statistikk.....	24
4.3 Skulk og selvoppfatning	25
4.4 Skulk og psykisk helse	26
4.4 Skulk og alkohol.....	27
4.4 Skulk og narkotika.....	28
4.5 Skulk og røyking	29
4.9 Ulike kategorier av skulkere	30
5. DRØFTING OG OPPSUMMERING	35
5.1 Skulk og selvoppfatning.....	35
5.2 Skulk og psykisk helse	39
5.3 Skulk og alkohol.....	44
5.4 Skulk og narkotika	46
5.5 Skulk og røyking	48
5.6 Ulike kategorier av skulkere	49
5.7 Oppsummering og avslutning	51
6 LITTERATURLISTE	53

1. INNLEDNING

1.1 Valg av tema

I arbeid som lærer har jeg møtt elever som har hatt problemer med å møte på skolen, og det er et felt jeg har interessert meg for og ønsket å ta for meg i min masteroppgave. Samtidig er det en utfordring som har fokus for tiden. Regjeringen har satt i gang et prosjekt for å få ungdom til å gjennomføre videregående utdanning; *Ny giv*. Et av tiltakene som nevnes i *Ny giv* innebærer mer fokus på skolefravær i grunnskolen. Mer kunnskap om ungdomsskoleelevene vil være nyttig med tanke på tidlig innsats når det gjelder frafallsproblematikken. Med mer kunnskap vil det kunne være mulig, på et tidligere tidspunkt, å fange opp de elevene som trenger tilpasninger for å motiveres til å møte på skolen, samt å fullføre en utdanning. På den måten kan man mer målrettet arbeide med å forebygge frafall.

Som spesialpedagog kan en møte elever som skulker. Opplæringslovens §5-1 Rett til spesialundervisning sier at *elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning* (Opplæringslova 1998). Elever som skulker har ikke utbytte av det ordinære opplæringstilbudet. Eleven har ikke nytte av den opplæringa som foregår når han er borte, og når de er der reduseres nytten hvis de har mistet grunnleggende undervisning da de har vært borte. Spesialundervisning er nok ikke alltid nødvendig, men tilpasset opplæring er avgjørende for at de skal få et tilfredsstillende undervisningstilbud. Med mer kunnskap om de elever som skulker, kan en bedre legge til rette for å få skulkere tilbake på skolen, samt forebygge at elever begynner å skulke.

I St.meld. nr. 16 (2006-2007) *...og ingen sto igjen*, ytres et ønske om å forbedre utdanningssystemets evne til å møte den enkeltes behov gjennom god tilrettelegging av opplæringen, og det understrekes at tidlig innsats er en nøkkel i dette arbeidet. Med tidlig innsats, menes både tidlig innsats i et barns liv, samt tidlig inngripen når et problem oppstår (St.Meld. nr. 16 – 2006-2007). Når en elev begynner å skulke, er det avgjørende at det gripes inn tidlig, for å avverge større utfordringer, og for å begrense de negative følgene. Erfaringer og ferdigheter et individ tilegner seg tidlig i livet, har betydning for læringsmuligheter. Det er viktig å komme inn i gode læringsprosesser, for å minske risiko for å havne i en negativ utviklingsspiral (se fig.1) (St.Meld. nr. 16 – 2006/2007). Spiralen viser at tidlig innsats, i form

av bl.a. arbeid med språkutvikling, leseutvikling og sosial utvikling, har betydning for å unngå en negativ utvikling. Frafall i videregående er neste ”trinn”, etter skulk, i den negative utviklingsspiralen. Å forhindre skulk, vil kunne ha betydning for fullføring av videregående utdanning.

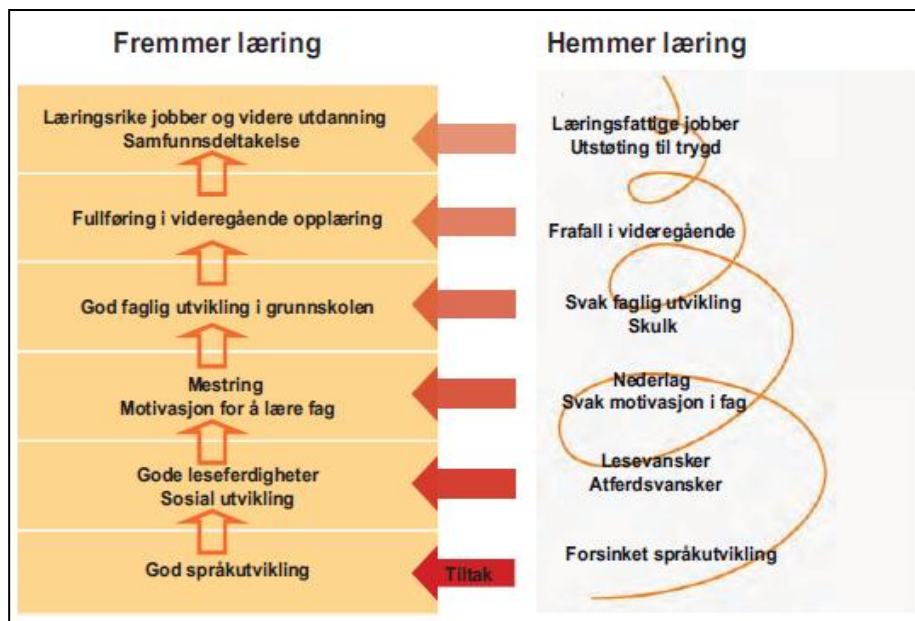

Fig.1: Faktorer som fremmer og hemmer læring (figur hentet fra St.meld.nr.16 og ingen sto igjen).

1.2 Avgrensning

Jeg har avgrenset oppgaven til å gjelde ungdomsskoleelever, dette med tanke på at skulking er et skritt på vei mot frafall i videregående. jeg tenker at denne aldersgruppa er en viktig målgruppe for å forebygge frafall i videregående. Hvis en ser på skulk som et signal om risiko for frafall, er dette en viktig målgruppe for forebygging. Når det gjelder temaavgrensning, har jeg kun begrenset det til å omhandle fravær som kan omtales som skulk, altså fravær som er ugyldig. Fravær som er legitimert blir ikke med.

1.3 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er delt i fem hovedkapitler; innledning, litteraturgjennomgang, metode, resultatdel og drøfting. I litteraturgjennomgangen presenteres litteratur på området skulk, samt andre faktorer jeg trekker inn i analysen. I metodekapitlet redegjør jeg for prosjektets metodiske oppbygning, før resultatene presenteres i neste kapittel. Så drøfting og oppsummering til slutt.

2. LITTERATURGJENNOMGANG

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for teori og forskning rundt temaet skulking. Den teoretiske referanserammen vil i stor grad være basert på Ken Reids publikasjoner, men andre forfattere vil også være en del av gjennomgangen. Reid har gjennomført flere forskningsprosjekt på temaet skulk. Generelt ser det ut til at dette er et felt det ikke er forsket og skrevet så mye om, så det begrenser seg når det kommer til litteratur. Jeg har i hovedsak valgt Reid, da hans arbeid er direkte rettet mot temaet skulk, og er basert på undersøkelser av nyere dato. Mye av det andre som er tilgjengelig, er enten utarbeidet for flere tiår siden, ellers omfatter det ikke like mye som Reids arbeid gjør. Litteraturgjennomgangen vil bestå av begrepsavklaring, kjennetegn på elever som skulker, eller kan begynne å skulke, litt om forskjeller mellom skulkere, og litt om forebygging og tiltak.

2.1 Begrepsavklaring

Før en videre litteraturgjennomgang på temaet, er det nødvendig å avklare og definere begrepet *skulk*. Flere begrep og definisjoner brukes i omtale av skolefravær. Skulk, skolefobi, skolenekting og skolevegring kan nevnes. Begrepet skulk gir assosiasjoner til en likeglad innstilling til sosialt samvær og arbeid (Befring 1994). Skulk er et allment kjent begrep, og omfatter alt fravær som ikke er legitimert. Det handler om elever som av ulike årsaker tar et valg om ikke å være til stede i timer eller dager på skolen. Skulk er ulovlig skolefravær, og begrepet omfatter alt fravær som ikke skyldes sykdom, velferdspermisjon eller har annen legitim grunn (Hope, Klyve & Ullebø 1991).

Også Ken Reid (1999) understreker at skulk er når elever er ulovlig fraværende fra skolen - med eller uten foreldrenes samtykke. Disse elevene er ofte barn med en belastet bakgrunn, som trenger hjelp (Reid 1999). Holden og Sällmann (2010) benytter begrepet *skolenekting*, og definerer det veldig likt skulk. Begrepet omfatter at elever ønsker å være borte fra skolen. Fraværet har ingen gyldig grunn, og må være ureglementert for å inngå i definisjonen. De mener at begrepet skulking indikerer at eleven vil gjøre noe som er mer spennende enn å gå på skolen, og argumenterer for å benytte skolenekting i beskrivelse av ugyldig skolefravær (Holden & Sällmann 2010). I tillegg til skolenekting, finner vi flere begreper i litteraturen som dekker det samme området, men jeg velger ikke å gå gjennom flere. Det er små forskjeller mellom definisjonene, men det som går igjen, er at en elev som skulker er borte fra

skolen på ugyldig grunnlag. Jeg velger derfor å ha den definisjonen som utgangspunkt for min oppgave; skulk er ugyldig skolefravær.

2.2 Forekomst

Datamateriale innsamlet i Oslo i 2010 viser at hver fjerde elev har skulket skolen så mye som en dag siste året. Med et krav om at skulkingen skal gjelde en hel dag, oppgir 75,9 prosent at de ikke har skulket siste året. Når spørsmålet er om de har skulket, reduseres antallet som svarer at de ikke har skulket til 71,7 %. De aller fleste som har skulket har gjort det mellom én og fem ganger. Det er færre elever som skulker skolen i 2010 enn i 1992 og 2002, så det har vært en nedgang i forekomsten de siste 8-18 årene (Øia 2011). Tall fra ungdomsundersøkelsen i Stavanger 2002 viste at relativt mange hadde skulket skolen siste skoleår. 42 prosent har skulket minst en gang, og seks prosent av ungdommene i Stavanger har vært borte fra undervisning ti eller flere ganger uten gyldig grunn. 2 prosent oppgir at de har skulket 50 ganger eller mer siste skoleår. Undersøkelsen viser også at jenter skulker oftere enn gutter (Sletten 2003), mens tallene fra Oslo åtte år senere, viser at det ikke er signifikant forskjell mellom gutter og jenter når det gjelder skulking (Øia & Strandbu 2010; Øia 2011). En undersøkelse i Stavanger viser at i underkant av ti prosent av elevene i 8. klasse fra tid til annen skulker skolen (Bustgaard 2008). Høsten 2002 ble det foretatt en undersøkelse på ungdom i Bergen som viser at 84 av 2006, altså 4,2 prosent av elevene, skulket. (Det understrekes at dataene er noe usikre, og at det trolig forekommer underrapportering.) (Krossnes 2003). I Oslo ble det gjennomført en undersøkelse i 1987-90. 49 av de 50 ungdomsskolene i byen deltok. Undersøkelsen, som omfattet 97 % av elevene på sjuende, åttende og niende trinn, viste at ca 45 % ikke hadde ugyldig fravær (Befring 1994).

Samtidig som vi har tall som viser hvor mange som skulker, er det viktig å huske at det blant de elevene som ikke skulker, vil det finnes elever som er i risiko. Hvem er det som kan havne i en situasjon hvor skulk blir en del av hverdagen?

2.3 Hvem er i risiko for å begynne å skulke?

Det finnes elevgrupper som er i større risiko enn andre når det gjelder skulking. Det å vite hvilke elever som er i en større risiko for å begynne å skulke, er nyttig i forebyggende arbeid. Med kunnskap om risikogruppen, kan man lettere fange opp elevene på et tidlig stadium, for å

unngå at problemene eskalerer. Reid (2003) har utarbeidet en liste over de elevene som kan være potensielle skulkere. Han understreker at flere av årsakene overlapper og henger sammen med hverandre. Det er absolutt ikke slik at alle i en slik liste vil bli skulkere, men med en utløsende faktor, kan de være i en gruppe der risikoen for å begynne med skulking er større. De elevene som er i risikogruppen, er elever hvor foreldrene nylig har skilt seg. Det kan være elever som nettopp har flyttet eller bytter skole midt i skoleåret. Elever som har vært mye borte fra skolen på grunn av sykdom eller har foreldre eller søsken som har vært mye borte fra skolen er i risiko. Underyttere på skolen, eller elever som har tendens til å bli ertet eller mobbet er også i risiko for å begynne å skulke (Reid 2003). De aller viktigste risikoperiodene for å begynne med skulking, er etter lang tids sykefravær, overgang mellom barne- og ungdomsskole eller når en person i familien flytter ut eller dør (Hope, Klyve & Ullebø 1991). Risikoperioder i en elevs liv, kan være årsaker til skulk, men årsaksforholdene vil kunne være sammensatte.

2.4 Årsaker til, og konsekvenser av, skulking

At elever ikke møter på skolen vil være et problem som aldri blir helt borte, noen elever har en mindre vilje til å møte på skolen enn andre. Dette skyldes ofte negative faktorer og/eller påvirkninger i livene deres (DeKalb 1999). Det finnes ikke bare én årsak til at en elev skulker, skulking er et multikausalt problem. Samtidig vil disse årsakene variere fra tilfelle til tilfelle, da alle skulkere er unike. Deres familiesituasjon er forskjellig, og de går på ulike skoler. Dermed vil også løsningene vil være forskjellige (Reid 2003).

Når elever bestemmer seg for å begynne å skulke skolen, kan det for eksempel være fordi de ønsker å unngå en potensielt vanskelig situasjon. Det kan være at de vil gi et signal om at de trenger hjelp eller er i en eller annen risikofylt situasjon. Det kan være deres sosiale situasjon eller forhold hjemme som tynger dem. Psykiske plager kan være en årsak, eller eleven kan ha havnet i en situasjon det er vanskelig å komme ut av. Noen elever er alvorlig misfornøyd med skolen, en lærer eller medelever, andre sliter med skolearbeid. Det kan være vanskelig å møte på skolen fordi en føler ubehag på en eller annen måte, eller det kan være gruppepress som fører til skulkingen (Reid 2003). Alle disse ulike situasjonene kan ligge til grunn for et skulkeproblem, og det kan også være andre faktorer som ligger til grunn. Hver elev er unik, har sine grunner til skulkingen, og trenger tiltak tilpasset sin situasjon. Det ligger som regel mer enn et ønske om ikke å være på skolen til grunn for skulking.

En vanlig oppfatning, i følge Reid, kan være at skulking kun er et ønske om ikke å være på skolen, men dette medfører ikke riktighet. Noen elever skulker kun spesielle timer. Det kan være fag som ikke passer dem, eller at de misliker en lærer eller hans/hennes undervisningsmetoder. Det viser seg at skulking har mange ulike grunner. Noen av grunnene til skulking er sosiale, noen psykiske og noen pedagogiske. I varierende grad, har alle skulkere noen psykiske, sosiale eller pedagogiske årsaker til fraværet. Imidlertid er det ofte en enkelthendelse ut fra de sosiale, psykiske og pedagogiske årsakene som er utløsende årsak (Reid 2003). Det er sannsynlig at skolefraværet har et emosjonelt grunnlag dersom foreldrene forsøker å få barnet på skolen uten å lykkes, barnet har ubegrunnet angst for situasjoner andre barn seg ut til å takle rimelig bra og barnet har tilbakevendende fysiske symptomer som en ikke finner noen grunn til, og som har endrende fokus (Tyerman, 1964). Samtidig som årsakene til skulking varierer fra tilfelle til tilfelle, kan det også være slik at de ansatte på skolen og elevene har ulike syn på hva som er de underliggende årsakene. Selv om læreren ønsker elevens beste, kan ulike oppfatninger på hva som er underliggende årsaker skape et hinder for forståelse mellom lærer og elev (DeKalb 1999).

Eleven vil komme med årsaker som skal rettferdiggjøre skulkingen, og disse ser ut til å ha en betydelig økning i det skulkingen går over fra å være sporadisk til å bli vedvarende. Mens det kan være en spesifikk hendelse som er utløsende årsak til skulkingen, vil elevene gi andre tilleggsgrunner til skulkingen når den er blitt vedvarende. Økningen i årsaker fra den første gangen eleven skulker til at skulkingen er blitt et vedvarende problem, kommer delvis av personlige erfaringer og delvis av kognitiv dissonans (Reid 2003). Kognitiv dissonans går ut på at en persons tanker og meninger rundt en hendelse eller lignende er ubehagelige. Det motiverer til å finne begrunnelser for å redusere dissonansen (Rakvaag 1991). For eksempel kan skulkeren lage egne grunner til fraværet, for å redusere det ubehaget eleven føler med tanke på skulkingen. Det fins mange årsaker som kan ligge til grunn for skulk, og ofte er det slik at skulk er det første alvorlige tegn på at en elev er sosialt eller faglig mistilpasset eventuelt både sosialt og faglig. Hvis det ikke interveres, slik at problemet får utvikle seg, kan veien til rus og kriminalitet være kort. Det er derfor særdeles viktig at skolen setter inn tiltak på et tidlig tidspunkt (Hope, Klyve & Ullebø 1991).

Selve begrepet, skulking, assosieres ofte med moro. Det forbindes ofte med å velge å gjøre noe som er gøy heller enn å sitte og lære. I virkeligheten er skulk noe helt annet. Mange som skulker bedriver meningsløst tidsfordriv. De kan kjede seg og ha vanskelig for å finne noe å

fylle tiden med. Forskning har vist at skulk er organisert, planlagt og foregår i grupper. Det estimeres at mellom 70-80 % av skulk foregår i grupper, mens resten av skulkerne tilbringer tiden sin alene. Tendensen har snudd siden det i 50- og 60-årene ble rapportert at skulk var en ensom aktivitet foretatt av de fleste unge på egen hånd (Reid 2003). De tidlige beskrivelsene av den skulkeren, skildret ensomme, sjenerte elever med lav selvoppfatning.

2.4.2 Skulk og selvoppfatning

Selvoppfatning er et begrep som brukes i ulike betydninger, og med selvoppfatning mener vi enhver oppfatning, vurdering, forventning, tro eller viten en har om seg selv. Det er en fellesbetegnelse på ulike sider ved vår oppfatning av oss selv (Skaalvik & Skaalvik 1996). I dagligtale bruker vi begrepet selvoppfatning som en fellesbetegnelse for de ulike sidene av oppfatninger, vurderinger og forventninger en person har om seg selv (Skaalvik & Skaalvik 2005). Ulike aspekter av en persons selvoppfatning kan for eksempel være sosial, fysisk, akademisk, emosjonell og moralsk. Den fysiske selvoppfatningen vil da gå på utseende og fysiske ferdigheter. Den sosiale selvoppfatningen gjelder popularitet og evne til å omgås andre. Kategorien emosjonell selvoppfatning innebærer angst, ukontrollert sinne, glede eller tilfredshet. Den moralske eller adferdsmessige selvoppfatningen er et spørsmål om en ser på seg selv som en som følger normer, oppfører seg pent og er til å stole på. Selvoppfatning brukes som et samlebegrep, og inkluderer alle disse aspektene (Skaalvik & Skaalvik 1996).

DeKalb hevder at elevenes selvoppfatning tar skade av å skulke. Elevene som skulker blir hengende etter sine jevnaldrende i skolen. Dette vil videre kunne føre til en mer negativ oppfatning av seg selv, og samtidig øke sannsynligheten for å droppe ut av skolen (DeKalb 1999). Undersøkelser i Storbritannia har vist at det er en større andel av skulkere enn andre skoleelever som har lavt akademisk selvbilde. Deres generelle selvoppfatning er også lavere (Reid 2000).

En norsk undersøkelse fra 1998 når det gjelder ungdomsskolelevers skulking, viser at mangel på selvtillit ser ut til å holde noen unge unna det å skulke, selv om de innehar andre risikofaktorer som tilsier at de skulle kunne bli skulkere. Det understrekes at dette absolutt ikke bør oppfattes som noe positivt, da selvtillitt er et viktig moment i selvutvikling og læring (Sørensen 1998).

En kategori av selvoppfatning er selvverd. Selvverd kan være både spesifikk og generell. Spesifikk selvverd kan for eksempel være akademisk selvverd. Generell selvverd handler om hvordan en verdsetter seg selv. Selvverd handler om å akseptere og å respektere seg selv som en er. Selvverd er et resultat av de vurderingene vi gjør av oss selv på ulike områder. Det handler også om hvilke områder som er betydningsfulle for en selv. For eksempel kan en elev være klar over at han er dårlig til å spille fotball uten at dette påvirker hans selvverd, fordi akkurat fotball ikke er noe denne eleven legger stor vekt på å være god i. Generell selvverd har sammenheng med psykisk helse og påvirker livskvaliteten (Skaalvik & Skaalvik 1996).

2.4.3. Skulk og psykisk helse

Psykisk, eller mental, helse vil si frihet fra psykisk besvær. Dette kan være fobier, tvangstanker, vrangforestillinger osv. I tillegg består psykisk helse av god psykisk vitalitet, å kunne utføre sine arbeidsoppgaver, vennskapelig omgang med andre, oppleve kjærlighet, og å sette pris på fritidsaktiviteter og selskap. Uttrykket positiv psykisk helse handler om å ha livslust, evne til å tilpasse seg, kreativitet, realisme og selvtillit. Psykisk helse handler altså ikke bare om fravær av psykisk besvær, men også om grad av vitalitet (Egidius 2000). Hos eldre ungdom kan tilbaketrekking med skolefravær være et tidlig tegn på en alvorlig depresjon (Sommerschild & Grøholt 1997).

I flere undersøkelser er sammenhenger mellom skulking og psykisk helse undersøkt. En undersøkelse av elever i ungdomsskolen, konstaterte at elever med ugyldig fravær først og fremst var elever med psykiske og sosiale vansker (Nielsen, A. og Gerber, D, 1988 i Befring, 1994). Det viste seg også at elever med ugyldig fravær hadde tydelige problem både i hjem og skole (Befring 1994). I en analyse fra 2008, konkluderes det med at emosjonelle vansker og opplevd mestring er faktorer som har betydning for skulk (Bustgaard 2008). Miller og Plant fant også at symptomer på angst og depresjon var sterkt signifikant med skulk, men understreker at symptomene kunne være delvis resultatene av lavt oppmøte på skolen og dårlige resultater på skolen, heller enn årsaker (Miller & Plant 1999). *Skulkeundersøkelsen i Bergen* (2008) konkluderer også med at ungdom, og da spesielt jenter, som skulker har et høyere nivå av psykiske vansker enn sine jevnaldrede (Mounteney & Johannesen 2009).

Reids (1985) funn tyder på at skulk, for de aller fleste, er en utilfredsstillende aktivitet. Elevene blir engstelige, bekymret, redd og får skyldfølelse, og de gruer seg til de skal tilbake på skolen. Det er et sterkt psykisk press på disse elevene.

2.4.4 Skulk og negative aktiviteter

Reid (2003) sier at det er økende, og bekymringsfulle, forskningsfunn som peker mot at noen skulkere bruker tiden sin på negative aktiviteter som for eksempel narkotikabruk, vold og kriminalitet (Reid 2003). Det rapporteres flere steder om sammenheng mellom skulking og bruk av alkohol (Reid 2003; Haugan 2007; Mounteney & Johannesen 2009; Øia & Strandbu 2010).

Elever som skulker mye drikker betydelig mer alkohol enn andre ungdommer (Øia & Strandbu 2010). En analyse basert på Ung-HUNT-data fra 1995-1997 viser også at skulk er en av faktorene som kan gi en pekepinn på mye beruselse (Haugan 2007). Bergensundersøkelsen (2006-2007) viste at det var tre ganger så høy sannsynlighet for at ungdommene som skulket opplevde problemer i forbindelse med at de drakk alkohol (mest jentene) (Mounteney & Johannesen 2009). Det rapporteres også om sammenheng mellom skulk og røyking (Reid 2003; Mounteney & Johannesen 2009). Dette gjelder spesielt i jentegrupper som skulker (Reid 2003). Bergensundersøkelsen (2006-2007) viste at det var mye mer sannsynlig at skulkerne røykte daglig og mye i forhold til andre elever (Mounteney & Johannesen 2009).

Skulkere ser ut til, i større grad enn jevnaldrede, å benytte seg av ulovlige rusmidler, som for eksempel cannabis (Reid 2003; Mounteney & Johannesen 2009). Bergensundersøkelsen viste at så mange som halvparten av skulkerne hadde prøvd cannabis, og en femtedel hadde prøvd ukjente tabletter de ikke hadde fått av lege (Mounteney & Johannesen 2009).

Andre kriminelle aktiviteter forekommer også oftere hos ungdom som skulker (Miller & Plant 1999; Reid 2003). Det kan være at den kriminelle eller antisosiale adferden kommer av skulkingen, eller skulkingen kan være et resultat av at ungdommen bedriver usunne aktiviteter. Uansett finnes det sammenhenger, så det er viktig å jobbe forebyggende. Ofte er det slik at skulking er det første alvorlige tegnet på at en elev er sosialt og/eller faglig mistilpasset. Hvis det ikke intervenseres, og dette får utvikle seg videre, kan veien til rus og kriminalitet være kort. Det er derfor svært viktig at skolen setter inn tiltak på et tidlig tidspunkt (Hope, Klyve, Ullebø 1991). Forebygging og tidlig innsats kan hindre at elever havner i en negativ utvikling som følge av skulk. De tiltakene som rettes mot skulkerne, må være tilpasset, da hver situasjon er individuell.

2.5 Ulike kategorier av skulkere

Reid (1985) skriver at hans arbeid antyder at en bør forsøke å dele inn store utvalg innen skolefravær til mer meningsfulle kategorier. Å anta at all skulk og alt fravær i skolen har samme bakgrunn, er ikke hensiktsmessig. Det kan være misvisende og kunne føre til feil tilrettelegging fra lærere og andre som jobber med eleven (Reid 1985). Han understreker at bruk av denne kategoriseringen kan bli spesielt nyttig etter hvert som kunnskap om vellykkede tiltak utvikles, og det vil kunne åpne muligheter i arbeid med denne utfordringen. Det vil for eksempel kunne bli lagd retningslinjer for å identifisere hvilken type skulker man har med å gjøre, for videre å kunne sette inn riktige tiltak. Samtidig er hver enkelt skulker unik, og et offer for egne sosiale, psykologiske, familiære og pedagogiske forhold. Derfor er det usannsynlig at man vil kunne opprette fullstendig tilfredsstillende strategier for hvert enkelt tilfelle. Men det vil være mulig å finne veiledende retningslinjer til hjelp for de som jobber med skulkere (Reid 2003). Resultatet av å opprette en slik kategorisering vil være at det åpner seg utallige muligheter - differensierte hjelpetiltak og behandlingsprogrammer for fraværende av hver kategori, og mulighet for utvikling i studier av forholdet mellom personlighet og skolefravær (Reid 1985).

Basert på egne undersøkelser fra 1985, har Reid avdekket fire skulkekategorier. I boken "Truancy and School Absenteeism" fra 1985, antyder Reid fire kategorier når det gjelder vedvarende fravær. Disse fire er *the Traditional Absentee*, *the Institutional Absentee*, *the Psychological Absentee* og *the Generic absentee* (Reid 1985). Her bruker Reid begrepet *fravær*, og ikke skulk, men i boka "Truancy and schools" fra 2003, er kategoriene betegnet som *the Traditional*, *Institutional*, *Psychological* og *the Generic Truant* (Reid 2003). I den videre gjennomgangen vil begrepet skulk bli brukt.

Den første kategorien har Reid valgt å kalle *the traditional or typical truant*, heretter omtalt som *den tradisjonelle* skulker. Tyerman (1968) beskriver denne kategorien av skulkere. De pleier å være isolerte, kommer fra hjem med lite støtte, og har tendens til å være sjenert. De er ofre for sine sosiale omstendigheter, og det er sannsynlig at de er innadvendte og har et lavt selvbilde. De er av typen som heller føyer seg enn å gå i konfrontasjoner, og svare høflig når de blir snakket til. Det kan godt være at de er klar over egne sosiale og pedagogiske begrensninger, og kan forsøke å kompensere ved å isolere seg fra lite givende stimuli på skolen (Reid 1985; Reid 2003).

Reids neste kategori er *the psychological truant*, heretter kalt den psykologiske skulker. Dette kan være skolefobitilfeller, men oftere er det snakk om at eleven er borte fra skolen av psykiske eller psykologisk relaterte faktorer som psykosomatiske plager, dovenskap, en frykt for å gå på skolen av en eller annen grunn (for eksempel misliker lærer, fag, en forestående konfrontasjon, frykt for mobbing) eller av andre grunner basert på fysiske årsaker (for eksempel handikap) eller vansker med temperament (for eksempel raserianfall). Disse elevene trenger sannsynligvis rådgivning og emosjonell støtte for å overvinne sine berettigede eller irrasjonelle frykter eller fordommer (Reid 1985; Reid 2003).

Den tredje kategorien omtaler Reid som *The institutional truant*, heretter den *institusjonelle skulker*. Disse elevene blir borte fra skolen av pedagogiske grunner, vanligvis knyttet til skolen deres. I motsetning til den tradisjonelle skulker, kan de være utadvendt og gå i konfrontasjoner. De kan også oppholde seg på skoleområdet selv om de skulker undervisningen. Det kan handle om spontan skulking fra enkelttimer, og de kan være selektive når det gjelder hvilke timer eller dager de skulker. De har ofte høyere selvoppfatning enn den tradisjonelle skulker, og har et ganske stort antall venner. Institusjonelle skulkere kan lede gruppeskulking, mangle respekt for autoriteter, og være lite opptatt av eventuelle konsekvenser for sine handlinger. På samme måte som hos tradisjonelle skulkere, er det sannsynlig at de kommer fra belastede hjem, og/eller mottar lite støtte hjemme. Det er også sannsynlig at de er vant med å krangle, både hjemme og i klasserommet (Reid 1985; Reid 2003).

Den fjerde kategorien er *the generic truant*, eller *den generelle skulker*. Den generelle skulker er en som skulker skolen av en rekke årsaker til ulike tider. Det kan bety, at for eksempel i en alder kan eleven være en tradisjonell skulker, men kan senere i livet ha blitt enten en psykologisk eller institusjonell skulker. Noen skulkere har trekk fra alle tre kategorier basert på deres sosiale, psykologiske og pedagogiske bakgrunn. For eksempel har en svært høy andel av skulkere et lavt akademisk selvbylde, belastet familiebakgrunn og andre personlige problemer både på skolen og privat (Reid 2003). Kategorien generell skulker kan også dreie seg om elever som er borte fra skolen og har trekk fra to eller tre av de andre kategoriene samtidig (Reid 1985). Det er altså snakk om en samlekategori.

Mønstret har endret seg de siste 20-30 årene. Blant annet viste Tyermans (1968) analyser at de fleste skulkere var ensomme isolerte barn. Tyermans beskrivelse er omtrent tilsvarende

med Reids kategori tradisjonelle skulkere. Dagens forskning tyder på at denne gruppen er den minste blant skulkegruppen. Reid har funnet at tradisjonelle skulkere utgjør opp til en firedel. Det har variert mellom datasamlingene. Det er mellom to og tre prosent psykologiske skulkere. Den største gruppen er institusjonelle skulkere. Reids analyser har vist at institusjonelle skulkere utgjør mellom 65 og 80 prosent av all vedvarende skulking. Dette betyr at de fleste elevene som skulker, gjør det basert på årsaker rundt skole og undervisning. Videre varierer disse prosentene etter både alder og kjønn (Reid 2003).

Det at skulking forekommer av så ulike grunner, og at elevene er forskjellige, betyr at det er nødvendig med god tilpasning av undervisninga og de nødvendige tiltak for å få elever til å møte på skolen.

2.6 Forebygging og tiltak

I opplæringsloven §1-3 står det at *Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadane hjå den enkelte eleven*. Tilpasset opplæring vil både være forebyggende mot skulk, og et tiltak rettet mot elever som er tilbøyelig til, eller har begynt, å skulke skolen. De rådene en finner når det gjelder skulk, handler også om tilpasninger, både til enkeltelever, og til elevgruppa.

Forskning har vist at gode forhold mellom lærere og elever er viktig for å forebygge skulk, og for å reintegrere skulkere i klassen. Lærerens måte å undervise på, er viktig. Det må være orden, og klasserommet må ha en rolig atmosfære. Det fører, i kombinasjon med andre tilrettelegginger, til effektiv læring. Læreren må ha god disiplin i klasserommet. Det må være klare læringsmål. Øvingsoppgaver er viktig, slik at elevene får prøve seg selv. Etter gjennomgang, må elevenes kunnskap på en eller annen måte testes. (Reid 2000). Det handler altså mye om forholdet mellom lærer og elev, og en felles forståelse av hva det er vi jobber mot. Likevel kan det være elever som skulker, og det er viktig å ha noen retningslinjer for hvordan en skal gripe tak i situasjoner der elever begynner å bli borte fra skolen.

Stette (2005) skriver at skulk først og fremst må løses ved et godt samarbeid mellom skole, elev, foreldre, PPT, skolehelsetjeneste og andre hjelpeinstanser. En kan vurdere offentlig tiltale dersom ikke dette samarbeidet fører til bedring. Det nevnes også at situasjoner med svært spesielle tilfeller av skulk kan, eller bør, meldes til barnevernet. Det understrekes at skolene bør utarbeide prosedyrer for når og hvordan en skal gå fram når en har elever med ulovlig fravær (Stette 2005). Det å være observant, vil gjøre at læreren kan gripe inn mye

tidligere, og Reid (1985) mener at lærere bør lære seg å se faresignal som kan føre til skulk. Det starter ofte med forsentkomming til timer, langvarig sykefravær eller et dårlig forhold mellom lærer og elev (Reid 1985). Slike signaler må læreren forsøke å fange opp, for så å jobbe målrettet for å gi elever i slike situasjoner motivasjon til å møte på skolen.

2.7 Oppsummering og problemformulering

Ut fra litteraturgjennomgangen, ser vi at skulkere er en gruppe elever som har fellestrekk, men som likevel ikke er en homogen gruppe. Hver skulkers situasjon og personlighet er individuell. Forskning viser at skulkere skiller seg ut fra sine jevnaldrede på ulike områder. De sliter mer psykisk (Tyerman 1968; Miller & Plant 1999; Reid 2003; Mounteney & Johannesen 2009). De har ofte sosiale vansker (Kahn & Nursten 1964), og sliter med skolearbeid (Reid 2003). Det er større forekomst av røyking blant skulkere enn andre ungdommer (Reid 2003; Mounteney & Johannesen 2009). Skulkerne drikker mer alkohol enn sine jevnaldrede (Reid 2003; Haugan 2007; Mounteney & Johannesen 2009; Øia & Strandbu 2010). Det er også en større sjanse for at de bruker ulovlige rusmidler (Reid 2003; Mounteney & Johannesen 2009).

Når det gjelder forekomsten av skulk, er det varierende rapporteringer. Dette kan ha ulike årsaker, men blant annet kan vi se at det er ulike definisjoner som ligger til grunn når det gjelder hvem som inngår i skulkegruppen eller ikke. Med ulike definisjoner på hva som skal til for å betegne eleven som skulker, varierer andelen som skulker mellom 2 % og 42 %.

Som nevnt, er hver skulker et unikt tilfelle, og det er forskjeller mellom dem både når det gjelder personlighet, familiesituasjon og andre forhold. Ken Reid (2003) har gjennom sitt arbeid funnet at det er fire kategorier av skulkere som gjør seg gjeldende; den tradisjonelle skulkeren, den psykologiske skulkeren, den institusjonelle skulkeren og den generelle skulkeren. Målet med en slik kategorisering er å kunne sette inn mer differensierte hjelpetiltak, da elevene trenger ulik tilrettelegging.

Formålet med masterprosjektet er å undersøke hvordan elever som skulker er og hvordan de har det sammenlignet jevnaldrede. At elever skulker, må ses på som en adferd skolen må forebygge. Som lærer og spesialpedagog møter en elever som sliter med å møte på skolen, og da kan kjennskap til denne elevgruppen være nyttig i planlegging av tiltak og forebygging. Kunnskap om risikogruppen kan gjøre det lettere å se signaler på at elever kan utvikle

problem. Med utgangspunkt i litteraturgjennomgangen, har jeg kommet fram til at jeg i min analyse først vil se på forskjellene mellom skulkerne og deres jevnaldrede med hensyn til psykisk helse, selvpoppfatning og negative aktiviteter, og så undersøke om skulkegruppen i denne datasamlingen kan inndeles etter Reids skulke kategorier. Forskningsspørsmålet som stilles, blir derfor følgende:

Har utvalgte faktorer signifikant forskjellig forekomst hos elever som skulker sammenliknet med resten av ungdomsskoleelevene, og hvordan fordeler utvalget seg etter Ken Reids (1985;2003) skulke kategorier?

Med grunnlag i overordnet forskningsspørsmål, settes følgende underforskningsspørsmål:

1. *Er det forskjell mellom ungdomsskoleelever som skulker og jevnaldrede når det gjelder selvvverd?*
2. *Er det forskjell mellom ungdomsskoleelever som skulker og jevnaldrede når det gjelder psykisk helse?*
3. *Er det forskjell mellom ungdomsskoleelever som skulker og jevnaldrede når det gjelder bruk av alkohol?*
4. *Er det sammenheng mellom skulking og å ha prøvd narkotika?*
5. *Er det sammenheng mellom skulking og røyking?*
6. *Kan Ken Reids (1985;2003) teorier om ulike kategorier av skulkere overføres til et norsk utvalg av ungdomsskoleelever som skulker?*

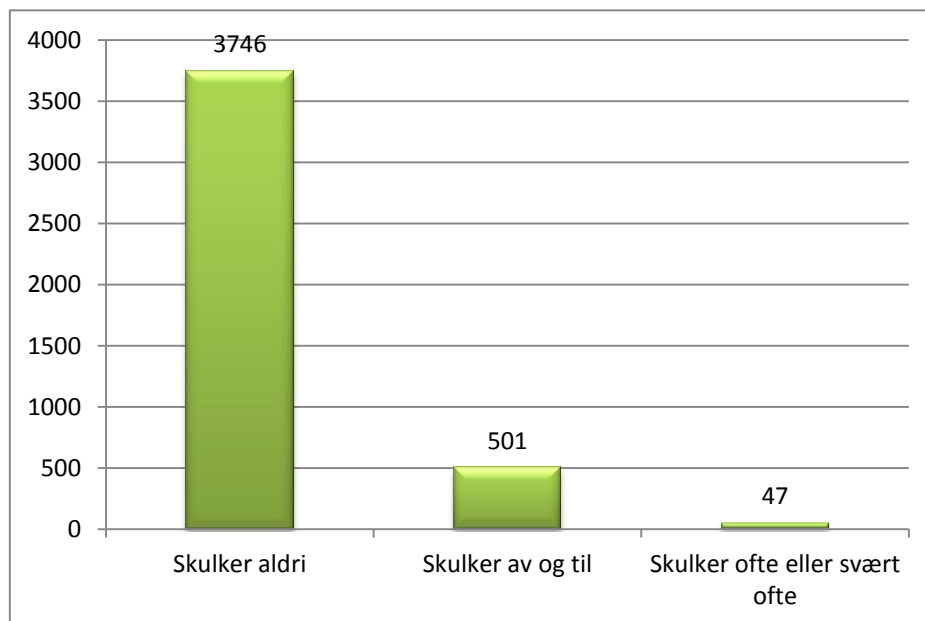
Forskningsspørsmålene vil bli besvart ut i fra datamaterialet i en utfyllende gjennomgang i metodekapitlet.

3. METODE

Dette prosjektet er basert på kvantitativ metode, og det er en tverrsnittundersøkelse basert på surveymetoden, da det er et egnet design for å besvare forskningsspørsmålene. I dette kapitlet ønsker jeg å redegjøre for metodevalg, gjennomføring og analyser i prosjektet, samt drøfte validitet og etikk.

3.1 Utvalg

Populasjonen i denne undersøkelsen er norske ungdomsskoleelever. Ut fra det hadde jeg to muligheter. Jeg kunne samle inn data selv, eller prøve å få tilgang til et større datamateriale. Jeg valgte da å skaffe tilgang til å benytte meg av datasamlingen UngHUNT3. På den måten fikk jeg et stort utvalg. Datainnsamlingen UngHUNT3 inneholder data fra ungdom i Nord-Trøndelag, som ble invitert til å delta ut fra klasselister. Undersøkelsen fikk en svarprosent på 72 %. I denne analysen er det de som var elever i ungdomsskoler i Nord-Trøndelag på besvarelestidspunktet som er med i utvalget. Det tilsvarer en utvalgsstørrelse på 4749. Av disse er det 4294 som har besvart spørsmålet om skulking. Det er 47 som oppgir at de skulker ofte eller svært ofte, det tilsvarer 1 % av utvalget. 501 oppgir at de skulker av og til, og det tilsvarer 10,5% av utvalget. Fordelingen mellom de tre gruppene framstilles i histogrammet nedenfor:

Med en svarprosent på over 70 % kan en si at utvalget er representativt for populasjonen ungdomsskoleelever i Nord-Trøndelag. Med forsiktighet kan en også kunne si at utvalget er representativt for populasjonen ungdomsskoleelever i Norge også.

3.2 Datainnsamling

I UngHUNT3 ble alle ungdommene i Nord-Trøndelag invitert til å bli med. Det er forsøkt å få med alle ungdomsskoleelever i fylket, og det var over 70 % som deltok. Spørreskjemaet er utfyllt ved fylkets ungdomsskoler, og det ble satt av en skoletime til utfylling av skjemaet. Med en god svarprosent, vil jeg si utvalget er representativt for den populasjonen det er trukket fra, ungdomsskoleelever i Nord-Trøndelag. Med forsiktighet vil jeg også mene det vil være representativt for en større populasjon. Jeg mener det kan generaliseres til populasjonen av ungdomsskoleelever i Norge hvis en tar visse forbehold. Det vil nok foreligge noen demografiske forskjeller.

3.3 Måleinstrument

Avhengig variabel er den variabelen vi vil forklare variasjonen i. Uavhengig variabel er forklaringsvariabelen (Ringdal 2007). Her er det *skulk* som er den avhengige variabelen. Hensikten med denne variabelen er å måle i hvilken grad elever i ungdomsskolen skulker. Elevene ble spurt *Hender noe av dette deg på skolen nå, eller har det hendt før?* Under dette spørsmålet kommer *skulker* som et av flere punkter hvor de skal definere seg under en av fire kategorier. Kategoriene er *aldri*, *en gang i blant*, *ofte* og *svært ofte*. Med utgangspunkt i dette, er det for videre analyser blitt laget en tredelt variabel. Kategoriene *ofte* og *svært ofte* ble slått sammen, slik at det ble en tredelt variabel som bestod av kategoriene *Aldri*, *En gang i blant* og *Ofte/svært ofte*. Denne variabelen benyttes i de analysene som sammenligner skulkere med andre elever. Tredelingen gir mulighet til å se om grad av skulking har betydning i sammenligninger av elevgruppene med hensyn til de ulike variablene. Det kan også tenkes at *en gang i blant*-gruppa er elever som er i fare for å utvikle større problemer med skulk, hvis det er forskjell mellom gruppene.

Det ble også opprettet en dikotom *skulke*variabel, som baseres på om elevene skulker eller ikke. Har de svart *Svært ofte*, *Ofte* eller *En gang i blant* kommer de i kategorien *JA* under *skulk*. De som har svart *aldri* kommer under kategorien *NEI*. Denne variabelen benyttes i

analyser hvor jeg kun er interessert i forskjellen mellom de som skulker og de som ikke skulker. Denne variabelen blir benyttet i tilknytning til forskningsspørsmålet som går på om Reids (1985:2003) teori om ulike skulke kategorier, kan gjelde for et norsk utvalg. Der vil ikke mengde skulk ha betydning, da ikke skulke kategoriene baseres på det.

Sammensatte mål består av to eller flere indikatorer. Et sammensatt mål kan fange inn flere fasetter ved et rikt teoretisk begrep enn hva hver enkelt indikator kan. En kan grovt dele inn i to hovedgrupper av sammensatte mål. Skalaer er sammensatt av effektindikatorer.

Indikatorene forklarer variansen i den latente variabelen. En indeks er satt sammen av årsaksindikatorer. Indikatorene former eller forårsaker verdiene på den latente variabelen. Til felles har skalaer og indekser det at de benyttes til å måle latente variabler (egenskaper), mens de har ulike forhold til den latente variabelen (Ringdal 2007).

Variabelen *selvverd* er basert på en kortversjon av Rosenbergs 10-ledds skala (Ystgaard 1993; Lau, Moum, Sørensen & Tambs 2002; Bergin & Haavind 2005; Haavind, Bergin & Brubakk 2007; Bjørnelv 2009) Skalaen måler selvverd (Rosenberg 1965 i Lau, Moum, Sørensen & Tambs 2002). Kortversjonen korrelerte 0,95 med originalskalaen (Ystgaard 1993 i Lau, Moum, Sørensen & Tambs 2002). Den forkortede skalaen baseres på fire utsagn.

Respondentene blir det spurt *Hva slags oppfatning har du av deg selv?*. Videre kommer fire utsagn; *Jeg har en positiv holdning til meg selv*, *Jeg føler meg ubrukelig til tider*, *Jeg føler at jeg har mye å være stolt av* og *Jeg føler at jeg er en verdifull person, i hvert fall på lik linje med andre*. Under hvert av disse utsagnene skal eleven velge en av fire kategorier; *Svært enig*, *Enig*, *Uenig* og *Svært uenig*. For denne analysen ble svaralternativene omkodet, og gitt verdier fra ti til førti, der det mest negative svaralternativet fikk verdien 10, og det mest positive svaralternativet fikk verdien 40. Verdier over 30 vurderes som positiv selvverd (Lau, Moum, Sørensen & Tambs; Haavind, Bergin & Brubakk 2007).

Det ble også dannet en dikotom selvverdsvariabel. Negativ selvverd fikk verdien 1, og innebærer alle skårer under 30. Positiv selvverd fikk verdien 2, og innebærer alle skårer over 30.

Variabelen *psykisk helse* er en skala basert på en kortversjon fra Hopkins Symptom Check List. Dette er blitt brukt og validert i tidligere norske undersøkelser med ungdom (Bergin & Haavind 2005; Vibe & Moum 2006; Haavind, Bergin & Brubakk 2009). Det er fem utsagn som danner denne skalaen for symptomer for angst og depresjon. Alle utsagnene har fire

svarkategorier. Først får de spørsmål om *har du vært plaget av noe av dette de siste 14 dagene*? og så kommer det en liste med fem problemer eller plager; *Vært stadig redd eller engstelig, Følt deg anspent eller urolig, Følt håpløshet når du tenker på framtida, Følt deg nedfor eller trist, Bekymret deg for mye om forskjellige ting*. Det er fire svarkategorier; *Ikke plaget, Litt plaget, Ganske plaget og Veldig plaget*. Respondenten måtte velge ett svaralternativ for hvert problem/plage (Tambs 1993; Bergin & Haavind 2005; Haavind, Bergin & Brubakk 2007; Bjørnelv 2009). Svaralternativene ble omkodet, og gitt en verdi fra 10 til 40, der 40 representerer *veldig plaget* og 10 *Ikke plaget*. Høy skår på angst og depresjon defineres ved verdier over 20 (Vibe & Moum 2006; Haavind, Bergin & Brubakk 2007).

Variabelen *pedagogiske problemer* er en skala satt sammen av fire utsagn under spørsmålet: *Hender noe av dette deg på skolen nå, eller har det hendt før?* Videre kommer noen utsagn som respondentene skal besvare med kategoriene *Aldri, En gang i blant, Ofte* og *Svært ofte*. Variabelen *pedagogiske problemer* baserer seg på utsagnene *Har vanskelig for å konsentrere deg i timen, Krangler med læreren, Får skjenn av læreren, Kjeder deg eller mistrives*. De fire svarkategoriene fikk verdien 10 til 40, hvor en score på 40 vil si at de har svar *Aldri* på alle fire utsagnene, mens 10 vil si at de har svart *Svært ofte* på alle fire spørsmålene.

Det ble også utarbeidet en dikotom variabel på *pedagogiske problemer* der verdier under 20 ble definert som å ha *pedagogiske problemer*. Skåren vil da tilsvare *aldri* ved 10, *en gang i blant* ved 20, *ofte* ved 30 og *svært ofte* ved 40. En skåre over 20 vil derfor innebære at eleven opplever et eller flere av utsagnene hyppig.

Variabelen *alkoholforbruk* er basert på spørsmålet *Har du noen gang drukket så mye alkohol at du har vært beruset (full)?* Respondenten får seks kategorier å velge mellom. Alternativene er *Nei, aldri, Ja, en gang, Ja, 2-3 ganger, Ja, 4-10 ganger, Ja, 11-25 ganger, Ja, mer enn 25 ganger*. Mer enn ti ganger blir definert som høyt alkoholforbruk. Det ble dannet en firedelt variabel, der verdien 40 representerer *Høyt alkoholforbruk* (sammenslåing av *Ja, 11-25 ganger* og *Ja, mer enn 25 ganger*). 30 representerer *Ja, 4-10 ganger* og 20 *Ja, 2-3 ganger*, samt *Ja, en gang*. 10 vil si at de aldri har drukket så mye at de har vært beruset. Elever som ikke har svart på spørsmålet, havner i gruppen under *Nei, aldri*. Dette fordi respondentene blir spurt om de noen gang har prøvd å drikke alkohol, hvor de som svarer ja, skal besvare spørsmålet om de har vært full. Det vil innebære at de som får laveste skår her både er elever

som har prøvd å drikke alkohol, men aldri har vært beruset og elever som aldri har prøvd å drikke alkohol. Ungdommers selvrappoterering av alkoholkonsum viser seg å være valid og reliabelt (Lintonen, Ahlström & Metso 2004; Gundersen 2006). Samme definisjon er blitt brukt i tidligere studier og er bevist å være nokså stabil og lett å huske for ungdommene (Lintonen, Ahlström & Metso 2004).

Variabelen *prøvd narkotika* baserer seg på spørsmålet *Har du noen gang prøvd hasj, marihuana eller andre narkotiske stoffer?* Svaralternativene er *Ja* og *nei*. Datamaterialet gir ikke mulighet til å måle hvor ofte eller i hvilke mengder respondenten eventuelt bruker narkotiske stoffer, kun om han/hun har prøvd eller ikke. *Nei* fikk verdien 1, og *Ja* verdien 2.

Variabelen *røyking* er basert på spørsmålet *Har du prøvd å røyke (minst en sigarett)?*, hvor de skal krysse av for *ja* eller *nei*. *Røykevariabelen* er en dikotom variabel, der *Nei* får verdien 1, og *Ja* verdien 2.

Variabelen *venner* er en dikotom variabel som er basert på spørsmålet *Omtrent hvor mange nære venner har du?* Svarkategoriene var *Ingen*, *En* eller *To eller flere*. Kategorien *To eller flere* fikk skåre 2, og *Ingen* eller *En*, fikk skåre 1. Elever med skår 2, har flere venner, men det trenger bare å være to. Grunnen til at de som svarte at de hadde én venn, ble slått sammen med dem som ikke har venner, er at elever som har bare en venn er i en meget sårbar posisjon. Hensikten med variabelen var å kunne skille mellom det å ha få/ingen venner og det å ha flere.

Variabelen *isolert* ble opprettet ut fra to spørsmål i spørreskjemaet. Respondentene besvarte spørsmålet *Hender det at du føler deg ensom?*. Svaralternativene var *Svært ofte*, *Svært ofte*, *Av og til*, *Sjelden*, og *Svært sjelden eller aldri* med verdiene 1-5. Verdier mindre enn 3 ble inkludert i variabelen *isolert*. Spørsmålet *Hender noe av dette deg på skolen nå, eller har det hendt før?* Med utsagnet *Blir holdt utenfor av andre elever, hadde* svarkategoriene *Aldri*, *En gang i blant*, *Ofte* og *Svært ofte*. Variabelen hadde verdier mellom 1-4, og skårer >2 ble med i *isolertvariabelen*.

3.4 Faktoranalyse, enveis variansanalyse (ANOVA), ikke-parametrisk statistikk (kjikvadrat)

Faktoranalyse benyttes for å finne ut om indikatorene måler ett og samme fenomen (Ringdal 2007). I min analyse har jeg gjennomført faktoranalyse på noen av variablene ved hjelp av SPSS. Jeg benyttet Valås' anbefalte prosedyre for faktoranalyse. Eksplorerende faktoranalyser ble benyttet. Korrelasjonene mellom indikatorer på det samme teoretiske fenomen må være positive, og det er ideelt at korrelasjonene er av middels styrke, som vil si mellom 0,3 til 0.6. Hvis det er perfekt korrelasjon mellom to indikatorer, vil en av dem være overflødig. Høye positive korrelasjoner tyder på at indikatorene måler en og samme dimensjon (Ringdal 2007).

En-veis-variensanalyse (ANOVA) vil benyttes som analysemetode. Det er en analysemetode som benyttes til å finne ut om det er signifikante forskjeller mellom tre eller flere gruppegjennomsnitt samtidig (Ringdal 2007). Hvis variansen innen de ulike gruppene er liten, kan vi med større sikkerhet si noe om signifikante forskjeller (Valås 2006). Forutsetninger for bruk av ANOVA er at vi har uavhengige og randomiserte utvalg, normalfordelt populasjon og lik eller homogen varians i populasjonsfordelingene, men ANOVA er relativt robust for brudd på disse forutsetningene (Valås 2006). Her benyttes ANOVA til å sammenligne de tre gruppene med elever; *skulker ofte/svært ofte*, *skulker av og til* og *skulker ikke* når det gjelder selvpoppfatning, symptomer på angst og depresjon og bruk av alkohol. Bruk av en-veis variansanalyse forutsetter uavhengige og randomiserte utvalg, normalfordelte populasjoner, og lik eller homogen varians i populasjonsfordelingene. Likevel er enveis variansanalyse (ANOVA) relativt robust for brudd på disse forutsetningene (Valås 2006).

Store utvalg gjør det enklere å få statistisk signifikant resultat, som øker risikoen for type-1-feil. I store utvalg kan små forskjeller bli statistisk signifikante. Å beregne effektstørrelse gir et bilde på disse forskjellenes betydning. For ANOVA-testene, beregnes Eta kvadrert (η^2), som forklarer hvor stor del av den totale variansen som kan forklares av mellomgruppevarians. Grenseverdier er 0,01 for liten, 0,06 for middels og 0,14 for stor (Pierce, Block & Aguinis 2004). Som mål på effektstørrelse for forskjellene mellom to og to grupper (fra post-hoc-testen), benyttes Cohens d. Cohens d er forskjellen mellom to gjennomsnitt dividert på standardavviket, og regnes ut med formelen $d = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{s}$. (Kenny 1987). Grenseverdier for Cohens d er 0,20 for stor effektstørrelse, 0,50 for moderat effektstørrelse, og 0,80 for stor effektstørrelse (Cohen 1998).

Kjikkvadrattesten er en statistisk test som benyttes for å teste hypoteser om statistisk sammenheng mellom to variabler i populasjonen basert på en krysstabell fra et utvalg, og regnes ut ved hjelp av formelen $\chi^2 = \sum \frac{(O-E)^2}{E}$. O står for observerte frekvenser, og E for forventede frekvenser (Ringdal 2007). Standardiserte residualer beregnes etter formelen $R = \frac{O-E}{\sqrt{E}}$. Det kan konkluderes med at en kategori er en signifikant bidragsyter til kjikkvadratverdien når dens standardiserte residualverdi er større enn to i absoluttverdi ($|R| > 2$) (Valås, 2006).

Effektverdi for kjikkvadrattesten beregnes ved hjelp av formelen $V = \sqrt{\frac{\chi^2}{(n)(df_{min})}}$. Der V står for Cramers V, χ^2 er Kjikkvadratverdien, n står for observasjoner i tabellen, og *df* er frihetsgrader. V varierer mellom 0 og 1 (Ringdal 2007). Verdier mellom ,00- ,01 tolkes som ubetydelig sammenheng. Fra ,01 til ,10 tolkes som svak sammenheng. Mellom ,20 og ,40 tolkes som moderat sammenheng. Fra ,60 til ,80 tolkes som sterk sammenheng, og over ,80 tolkes som meget sterk sammenheng (Rea & Parker 1992).

3.5 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet går på om gjentatte målinger med samme måleinstrument gir samme resultat. Det mest brukte målet på reliabilitet, og det målet som vil bli benyttet her, er Cronbachs alfa (α). Cronbachs alfa måler indre konsistens, og har verdier mellom 0 og 1, der 0,70 regnes som en brukbar nedre grense for tilfredsstillende reliabilitet. Det er to størrelser som påvirker α ; antall indikatorer og gjennomsnittlig korrelasjon mellom dem. Cronbachs alfa øker med antall indikatorer og med den gjennomsnittlige korrelasjonen (Ringdal 2007). En høy reliabilitet er en forutsetning for høy validitet, som vil si hvor relevante dataene er for problemstillingen (Halvorsen 2008).

Validitet går på gyldigheten av de slutningene og tolkningene forskeren gjør basert på datamaterialet. Kleven (2007) deler inn i fire typer validitet: begrepsvaliditet, statistisk validitet, indre- og ytre validitet. Begrepsvaliditet handler om en måler det en ønsker å måle. I dette prosjektet er det laget skalaer av sammensatte mål. Disse er blitt bekreftet endimensjonale ved hjelp av faktoranalyse, for å sikre begrepsvaliditeten. Det at det er benyttet velutprøvde variabler, styrker begrepsvaliditeten.

Statistisk validitet dreier seg om sammenhenger mellom variabler er stor nok til å legge merke til (Kleven 2007). I dette prosjektet er denne formen for validitet ivaretatt ved hjelp av signifikanstesting og i tillegg testing av effektstørrelse.

Indre validitet handler om validiteten av slutninger fra en observert korrelasjon til en kausal tolkning. Korrelasjon mellom to variabler trenger ikke å si noe om årsakssammenheng, da korrelasjonen kan være resultat av en tredje variabel (Kleven 2007). Det handler om de slutninger en trekker ut fra analysene. Resonnementet i oppgaven bygger på tidligere teori. For eksempel vet vi at tidligere forskning har vist sammenheng mellom skulk og rusmidler. Men vi vet ikke hva som forklarer hva. Jeg vil ta for meg årsaks-/virkningsforhold i drøftingsdelen, basert på tidligere forskning og teori, samt mine funn.

Ytre validitet handler om validiteten av generalisering av funn til en større populasjon eller andre sammenhenger. For å kunne generalisere funnene til en større populasjon, må utvalget være representativt (Kleven 2007). Jeg vurderer utvalget i analysen til å være representativt, og mener at funnene kan generaliseres til populasjonen nordtrønderske ungdomsskoleelever. Med et stort utvalg, og stor svarprosent, vil jeg også med forsiktighet mene det vil være representativt for en større populasjon; norske ungdomsskoleelever. Men det er grunn til å reservere seg noe med tanke på at Nord-Trøndelag for eksempel ikke har noen storbyer. Andre demografiske forskjeller vil nok også kunne finnes, men med visse forbehold vil en kunne si at utvalget kan være representativt for populasjonen norske ungdomsskoleelever.

3.6 Etikk

For å styrke arbeid med forskningsetikk finnes det forskningsetiske komiteer. Dette forskningsprosjektet er forhåndsgodkjent av REK (regional etisk komité). Dette fordi datasamlingen inneholder opplysninger om helse. Alle forskningsprosjekter med helseopplysninger skal godkjennes av REK.

Det eksisterer forskningsetiske retningslinjer for samfunnsfag, humanoria, juss og teologi som har utgangspunkt i at forskeren skal arbeide ut fra en grunnleggende respekt for menneskeverdet. Det er krav om informasjon til dem som skal forskes på (Ringdal 2007). HUNT-deltakerne er informert, og har godkjent at data benyttes i forskning (www.hunt.no). Informasjonsskriv til deltakerne er vedlagt (vedlegg 4). Respondentene har rett til å få fjernet opplysninger om seg selv i registret når som helst, noe som er i tråd med de forskningsetiske

retningslinjene som sier at informantene når som helst har rett til å avbryte sin deltakelse. HUNT-data som er tilknyttet personidentifikasjon oppbevares ved HUNT forskningssenter. Alle data som gis til forskerne er aidentifisert, slik at data ikke kan knyttes til noen enkeltperson. Utenforstående får selvsagt heller ikke tilgang på resultatene. Rutinene for personvern er underlagt streng kontroll, og overvåkes bl.a. av Datatilsynet og Regional komité for medisinsk forskningsetikk i Midt-Norge (www.hunt.no).

4. RESULTATER

I denne delen vil det komme en presentasjon av resultatene ut fra forskningsspørsmålene som ble stilt i oppsummeringen av litteraturgjennomgangen.

4.1 Faktoranalyse

Det er gjennomført faktoranalyse på variablene *selvoppfatning*, *psykisk helse*, *pedagogiske problemer* for å finne ut om indikatorene måler en og samme dimensjon. Ingen items falt bort i faktoranalysen, da ingen kom under den nedre faktorladningsgrensen som ble satt til 0,3.

Alle variablene ble kjørt sammen i en analyse, og ga tre velegnede faktorer. Faktorladningene for variabelen *selvoppfatning* lå mellom 0,664 til 0,798. Variabelen *psykisk helse* fikk faktorladninger mellom 0,697 og 0,800. Variabelen *pedagogiske problemer* fikk faktorladninger mellom 0,547 og 0,854. Faktoranalysene er vedlagt (vedlegg 8).

Det ble dannet sumskårer. Variablene hadde alle verdier mellom 1 og 4, og disse ble multiplisert med 10. Dette for at skårene skulle bli mer nøyaktige uten at det er nødvendig å ta med så mange desimaler.

4.2 Deskriptiv statistikk

Tabell 1

Deskriptiv statistikk for sumvariablene med hele utvalget:

Variabel	N	Min. Skåre	Max. Skåre	Gjennomsnitt	Standardavvik	Skjevhet	Reliabilitet α
<i>Selvoppfatning</i>	4624	10	40	30,40	6,2	0,53	,762
<i>Psykisk helse</i>	4616	10	40	14,38	5,18	1,67	,821
<i>Pedagogiske problemer</i>	4274	10	40	17,06	5,15	1,13	,705
<i>Alkoholforbruk</i>	4749	10	40	13,81	7,80	2,10	

Med en variasjonsbredde mellom 10 og 40, vil vi få en midtskåre på 25. Gjennomsnittet ligger under midtskåren på alle variabler.

Oversikten viser at variablene *selvoppfatning*, *psykisk helse* og *pedagogiske problemer* har tilfredsstillende reliabilitet, med Chronbachs alpha-verdier fra 0,705 til 0,821.

Skjevheten varierer mellom 0,53 til 2,10, og det er en tommelfingerregel at ANOVA ikke er egnet ved skjevhet over 1 (Valås 2006). Både variablene *psykisk helse* og *pedagogiske problemer* ligger en del over 1, og variabelen *alkoholforbruk* ligger langt over 1. Det ble vurdert å kjøre ikke-parametrisk test, men jeg valgte å kjøre ANOVA-testen med disse variablene likevel, da ANOVA er robust for brudd på disse retningslinjene. Tar da forbehold om at vi har å gjøre med variabler som har høyere skjevhet enn ønskelig ved ANOVA-test.

4.3 Skulk og selvoppfatning

Er det forskjell mellom ungdomsskoleelever som skulker og jevnaldrede når det gjelder selvverd?

Tabell 2

Deskriptiv statistikk med gjennomsnitt og standardavvik for de tre elevgruppene for variabelen *selvverd*.

<i>Selvverd</i>	N	Gj.snitt	Std.avvik
Skulker aldri	3722	30,78	6,03
Skulker av og til	499	27,50	6,72
Skulker ofte/svært ofte	47	26,91	6,68

Ut fra tabell 2, ser vi at gjennomsnitt på selvoppfatning for elevgruppen *skulker aldri* er 30,78. For elevene som skulker, er gjennomsnittet 27,50 for de som skulker av og til, og 26,91 for de som skulker ofte.

En en-veis ANOVA viser at det er statistisk signifikante forskjeller mellom de tre elevgruppene når det gjelder selvoppfatning ($F=70,87$, $df=3$, $p=,000$). Samtidig må det tas med i betraktningen at signifikansnivået kan være påvirket av utvalgets størrelse. Jeg har beregnet Eta (η^2), som er et på mål effektstørrelse, for å finne ut om disse forskjellene er betydningsfulle. Effektstørrelsen er lav til moderat ($\eta^2 = 0,32$).

En post-hoc-test viser at det er statistisk signifikant forskjell mellom elevgruppen *skulker aldri* og *skulker av og til* ($p=0,000$). Det er også statistisk signifikant forskjell mellom *skulker aldri* og *skulker ofte* og *svært ofte*. Det er ikke statistisk signifikant forskjell mellom *skulker av og til* og *skulker ofte/svært ofte* ($p=0,83$). For forskjellen mellom gruppa som aldri skulker

og gruppa som skulker av og til, er effektstørrelsen moderat ($d=0,54$). Det samme gjelder for forskjellen mellom de som aldri skulker og de som skulker ofte eller svært ofte ($d=0,63$).

4.4 Skulk og psykisk helse

Er det forskjell mellom ungdomsskoleelever som skulker og jevnaldrede når det gjelder psykisk helse?

Tabell 3

Deskriptiv statistikk med gjennomsnitt og standardavvik for de tre elevgruppene for variabelen *psykisk helse*

<i>Psykisk helse</i>	N	Gj.snitt	Std.avvik
Skulker aldri	3709	14,05	4,83
Skulker av og til	497	16,83	6,64
Skulker ofte/svært ofte	47	19,87	8,57

Tabell 3 viser at gjennomsnittlig skår på *psykisk helse*-variabelen for elevgruppen *skulker aldri* er 14,05. For elevene som skulker av og til, er gjennomsnittet 16,83 og for de som skulker ofte er det 19,87.

En en-veis ANOVA viser at det er statistisk signifikante forskjeller mellom de tre elevgruppene når det gjelder selvpoppfatning ($F=91,190$, $df=3$, $p=,000$). Effektstørrelsen er lav til moderat ($n^2 = 0,41$). En post-hoc-test (Scheffe) viser at det er signifikant forskjell mellom gruppene *aldri* og *av og til* ($sig.=,000$), mellom gruppene *aldri* og *ofte/svært ofte* ($sig.=,000$), mellom gruppene *av og til* og *ofte/svært ofte* ($sig.=,000$). Det er altså signifikant forskjell mellom alle tre gruppene. For å måle effektstørrelsen, er Cohens d beregnet. For forskjellen i gjennomsnittsskår mellom gruppene *aldri* og *av og til* er effektstørrelsen moderat ($d=0,54$). For forskjellen i gjennomsnittsskår mellom gruppene *aldri* og *ofte/svært ofte* er effektstørrelsen stor ($d=1,1$). For forskjellen i gjennomsnittsskår mellom gruppene *av og til* og *ofte/svært ofte* er effektstørrelsen moderat ($d=0,59$).

4.4 Skulk og alkohol

Er det forskjell mellom ungdomsskoleelever som skulker og jevnaldrede når det gjelder bruk av alkohol?

Tabell 4

Deskriptiv statistikk med gjennomsnitt og standardavvik for de tre elevgruppene for variabelen *alkoholbruk*

	N	Gj.snitt	Std.avvik
Skulker aldri	3746	13,05	6,97
Skulker av og til	501	19,10	10,61
Skulker ofte/svært ofte	47	24,26	12,98

Tabell 4 viser at gruppen som aldri skulker har en gjennomsnittsskår på 13,05 når det gjelder alkoholbruk, gruppa som skulker av og til har en gjennomsnittsskår på 19,10, og elevene som skulker ofte og svært ofte har en gjennomsnittsskår på 24,26. Vi ser at de elevene som rapporterer skulk rapporterer at de har vært beruset gjennomsnittlig flere ganger enn de som ikke skulker.

En en-veis ANOVA viser at det er statistisk signifikante forskjeller mellom de tre elevgruppene når det gjelder *alkoholforbruk* ($F=185,98$ $df=3$, $p=0,000$). Effektstørrelsen er moderat ($n^2 = 0,08$).

En post-hoc-test (Scheffe) viser at det er signifikant forskjell mellom alle ($sig=,000$ for alle) tre gruppene. For å måle effektstørrelsen, er Cohens d beregnet. For forskjellen i gjennomsnittsskår mellom gruppene *aldri* og *av og til* er effektstørrelsen moderat til stor ($d=0,78$). For forskjellen i gjennomsnittsskår mellom gruppene *aldri* og *ofte/svært ofte* er effektstørrelsen stor ($d=1,4$). For forskjellen i gjennomsnittsskår mellom gruppene *av og til* og *ofte/svært ofte* er effektstørrelsen moderat ($d=0,66$).

4.4 Skulk og narkotika

Er det sammenheng mellom skulking og å ha prøvd narkotika?

Tabell 5

Krysstabell for variabelen *narkotika*

			Prøvd narkotika		Total
			Nei	Ja	
Skulket	Aldri	Antall	3671,0	31,0	3702,0
		%	99,2 %	0,8 %	100 %
		Std.residual (R)	0,4	-3,2	
	Av og til	Antall	468	24	492,0
		%	95,1 %	4,9 %	100 %
		Std.residual (R)	-0,8	6,2	
	Ofte og svært ofte	Antall	38	8	46,0
		%	82,6 %	17,4 %	100 %
		Std.residual (R)	-1,1	8,8	
Total		Antall	4177	63	4240,0
		%	98,5 %	1,5 %	100 %

Krysstabellen viser at 0,8 % av elevene som ikke skulker har prøvd narkotiske stoffer. Det er 4,9 % av elevene som skulker av og til som har prøvd narkotiske stoffer, og det er 17,4 % av elevene som skulker ofte/svært ofte som har prøvd narkotiske stoffer. Så langt kan vi se at det er en større prosentandel av elevene innenfor de to gruppene med elever som skulker som har prøvd narkotiske stoffer, enn det er i elevgruppen som ikke skulker. Vi kan også se at det er 63 elever i ungdomsskolen som har prøvd narkotiske stoffer, og vel halvparten av disse skulker.

To kategorier er signifikante bidragsytere til kji kvadratverdien. De er elever som skulker av og til og har prøvd narkotiske stoffer ($R=6,2$), og kategorien med elever som skulker ofte/svært ofte og har prøvd narkotiske stoffer ($R=8,8$).

En kji kvadrattest viser at det er signifikante sammenhenger mellom skulk og det å ha prøvd narkotiske stoffer ($\chi^2=128,81$, $df=$, $p=,000$). Effektstørrelsen er lav til moderat ($V=,17$).

4.5 Skulk og røyking

Er det sammenheng mellom skulking og røyking?

Tabell 7

Krysstabell for variabelen *røyk*

			Røyker		Total
			Nei	Ja	
Skulket	Aldri	Antall	2809	837	3646
		%	77 %	23 %	100 %
		Std.residual (R)	3,5	-5,6	
	Av og til	Antall	196	298	494
		%	39,7 %	60,3 %	100 %
		Std.residual (R)	-8,5	13,6	
	Ofte og svært ofte	Antall	14	33	47
		%	29,8 %	70,2 %	100 %
		Std.residual (R)	-3,4	5,5	
Total		Antall	3019	1168	4187
		%	72,1 %	27,9 %	100 %

Krysstabellen viser at av de som aldri skulker, er det 23 % som røyker, blant de som skulker av og til er det 60,3 % som røyker, og blant de som skulker ofte/svært ofte, er det 70,2 % som røyker. Det er en større prosentandel som røyker blant elevene som skulker enn blant elever som ikke skulker. Det kommer frem av tabellen at det er en større prosentandel røykere i skulkegruppene enn det er i elevgruppen som ikke skulker.

Kategorien med elever som ikke skulker og ikke røyker ($R=3,5$), kategorien med elever som skulker av og til og røyker ($R=13,6$), og kategorien med elever som skulker ofte/svært ofte og røyker ($R=5,5$) har standardiserte residualer større enn to, og er signifikante bidragsyttere til kjikvadratverdien.

En kjikvadrattest viser at det er signifikant sammenheng mellom skulk og røyking ($\chi^2 = 344,33$, $df=2$, $p=.000$). Effekttørrelsen er moderat (Cramers $V=0,29$).

4.9 Ulike kategorier av skulkere

Kan Reids (1985;2003) teorier om ulike kategorier av skulkere overføres til et norsk utvalg av ungdomsskoleelever som skulker?

I disse analysene, blir det kjørt kjiqvadrattester mellom den dikotome skulkevariabelen, og de andre dikotome variablene som er hensiktsmessig for å besvare forskningsspørsmålet på best mulig måte.

Reids tre hovedkategorier av skulkere, den tradisjonelle, den psykologiske og den institusjonelle skulker, fordeler seg i hans analyser på den måte at den tradisjonelle skulker består av ca ¼ eller mindre av skulkerne. Det er mellom 2 og 3 % psykologiske skulkere, og mellom 65 og 80 % av alle skulkere hører til i kategorien institusjonelle skulkere (Reid 1985;2003). For å undersøke om denne fordelingen kan se ut til å kunne overføres til dette utvalget, ble noen kjennetegn på de ulike kategoriene gjennomgått ved hjelp av krysstabeller for skulkegruppen i datamaterialet. Den første variabelen jeg vil se på, er variabelen venner. Den tradisjonelle skulkeren er isolert, mens den institusjonelle skulkeren har flere venner (Reid 1985;2003).

Tabell 9

Krysstabell med variablene *skulk* og *venner*

			Flere venner		Total
			Nei	Ja	
Skulket	Nei	Antall	154	3583	3737
		%	4,1 %	95,9 %	100 %
		Std.residual (R)	-1,2	0,3	
	Ja	Antall	40	503	
		%	7,4 %	92,6 %	100 %
		Std.residual (R)	3,1	-0,7	
Total		Antall	194	4086	4280
		%	4,5 %	95,5 %	100 %

En kjiqvadrattest viser at det er signifikante sammenhenger mellom skulk og det å ha få venner ($\chi^2=11,54$, $df=1$, $p=,001$), men sammenhengen er ubetydelig ($V=0,05$).

Krysstabellen mellom *skulk* og den dikotome variabelen *venner*, viser at 92,6 % av skulkerne sier at de har to venner eller mer. I Reids (2003) beskrivelse av de tre ulike skulkekategoriene, blir det ikke definert om de institusjonelle skulkerne har mange venner, bare at de har flere. Det å ha mer enn én venn, må kunne sies å bety at en har flere venner. Fordelingen i denne krysstabellen viser at de fleste skulkere har venner, og er kanskje ikke isolerte personer.

Jeg har også valgt å kjøre en analyse på variabelen *isolert*, selv om jeg har analysert variabelen *venner*, som kan tenkes å være to sider av samme sak. Vennevariabelen går på antall venner eleven har, uavhengig av om vennene er klassekamerater eller ikke.

Isolertvariabelen går derimot på opplevelsen av å være isolert, både i skolesammenheng og generelt. Spørsmålet om de føler seg ensom måler om eleven generelt sett har en opplevelse av å være isolert, og spørsmålet om de opplever å bli holdt utenfor av andre på skolen, går på opplevelsen av å være isolert i skolesammenheng. Det kan for eksempel handle om at en elev, sammen med flere venner, blir holdt utenfor av resten av klassen. Derfor vil variablene *venner* og *isolert* måle to ulike fenomener.

De tradisjonelle skulkerne kjennetegnes ved at de er isolerte, mens de institusjonelle heller er sosiale, og har, som nevnt, flere venner (Reid 1985; 2003).

Tabell 10

Krysstabell med variablene *skulk* og *isolert*

			Isolert		Total
			Nei	Ja	
Skulket	Nei	Antall	393	3353	3746
		%	10,5 %	89,5 %	100 %
		Std.residual (R)	-1,9	0,7	
	Ja	Antall	103	445	548
		%	18,8 %	81,2 %	100 %
		Std.residual (R)	5,0	-1,8	
Total		Antall	496	3798	4294
		%	11,6 %	88,4 %	100 %

Krysstabellen mellom de dikotome variablene *isolert* og *skulk*, viser at 18,8 % av skulkerne kommer inn under den gruppen som er definert som isolert. En kjiqvadrattest viser at det er

signifikante sammenhenger mellom skulk og det å ha få venner ($\chi^2=32,27$, $df=1$, $p=,000$), men et mål på effektstørrelse viser at sammenhengen er ubetydelig ($V=,09$).

Den institusjonelle skulkegruppen kjennetegnes ved at de har pedagogiske problemer (Reid, 1985;2003).

Tabell 11

Krysstabell med variablene *skulk* og *pedagogiske problemer*

			Pedagogiske problemer		Total
			Nei	Ja	
Skulket	Nei	Antall	2776	942	3718
		%	74,7 %	25,3 %	100 %
		Std.residual (R)	4,2	-6,2	
	Ja	Antall	164	381	545
		%	30,1 %	69,9 %	100 %
		Std.residual (R)	-10,9	16,3	
Total	Antall		2940	1323	4263
	%		69,0 %	31,0 %	100 %

Krysstabellen mellom variabelen *skulk* og den dikotome variabelen *pedagogiske problemer* viser at så mange som 69,9 % av skulkerne havner i gruppen *pedagogiske problemer* (se tabell 11). Til sammenligning er det 25,3 % av elevene som ikke skulker som har pedagogiske problemer. 69,9 % skulkerne havner i kategorien *pedagogiske problemer*. Det er en prosentandel som ligger innenfor de tallene Reid rapporterer med fra undersøkelser i Storbritannia når det gjelder den institusjonelle skulkeren. En kjiqvadrattest viser at det også i dette utvalget, er signifikante sammenhenger mellom skulk og pedagogiske problemer ($\chi^2=441,2$, $df=1$, $p=,000$). Effektstørrelsen er moderat ($V=,32$).

Skulkere har noe lavere selvoppfatning enn andre elever, men innenfor skulkegruppene er det forskjeller. Den institusjonelle skulkeren har høyere selvoppfatning enn de institusjonelle så selvoppfatning vil være forskjellig også innad i skulkegruppa (Reid 1985;2003).

Tabell 12Krysstabell med variablene *skulk* og *selvverd*

			Selvverd		Total
			Negativ	Positiv	
Skulket	Nei	Antall	1200	2522	3722
		%	32,2 %	67,8 %	100 %
		Std.residual (R)	-3,0	2,2	
	Ja	Antall	299	247	546
		%	54,8 %	45,2 %	100 %
		Std.residual (R)	7,7	-5,7	
Total		Antall	1499	2769	4268
		%	35,1 %	64,9 %	100 %

En kjikvadrattest viser at det er signifikante sammenhenger mellom skulk og selvverd ($\chi^2=105,99$, $df=1$, $p=,000$). Effektstørrelsen er svak ($V=0,16$).

Krysstabellen viser at det er en mindre andel av skulkere som har positiv selvverd, enn det er blant gruppen av elever som ikke skulker. Kategorien av elever som skulker som har negativ selvverd, og kategorien av elever som ikke skulker og har positiv selvverd har begge standardiserte residualer over 2, og er signifikante bidragsyttere til kjikvadratverdien.

Datamaterialet viser tendenser til at Reids skulke kategorier også gjør seg gjeldende blant norske elever. Det datamaterialet som er benyttet i analysen har ikke variabler som dekker alle kjennetegn på de ulike skulke kategoriene, men noen av forskjellene mellom de ulike gruppene, fins det mulighet for å se på. Reids (185;2003) analyser har vist at det er en gruppe som utpeker seg som den største andelen av skulkere; den institusjonelle. Med utgangspunkt i at de fleste sannsynligvis hører til her, har jeg valgt å ta for meg variabler som kjennetegner denne gruppen.

Den institusjonelle skulkeren beskrives som utadvendt. Den tradisjonelle skulker er derimot isolert. De institusjonelle skulkerne har ofte mange venner, og kan lede gruppeskulking. De har en høyere selvoppfatning enn den tradisjonelle skulkeren, og de går gjerne i

konfrontasjoner (i motsetning til den tradisjonelle skulkeren). De blir borte fra skolen av pedagogiske grunner, vanligvis knyttet til skolen deres (Reid 1985;2003).

Mine analyser har vist at det er det 92,6 % av skulkerne som har to eller flere venner. Institusjonelle skulkere har flere venner. 18,8 % av skulkerne havner i kategorien *isolert*. Isolert er et kjennetegn for den tradisjonelle skulkeren, som Reid (1985;2003) har funnet i sine analyser til å være ¼ eller mindre av skulkegruppa. Den institusjonelle skulkeren er borte fra skolen av pedagogiske grunner, ofte med årsaker knyttet til sin egen skole (Reid 1985;2003). Analysene viser at 69,9 % av skulkerne havner i kategorien *pedagogiske problemer*. Analysen som fordelte utvalget mellom positiv og negativ selvverd, viste at 45,2 % av skulkerne hadde positiv selvverd.

Funnene fra denne analysen kan sies å samsvare med de tallene Reid (2003) presenterer fra sine analyser. Det er likevel visse forbehold å ta før en konkluderer med at skulkekategoriene også gjør seg gjeldende i mitt utvalg. Det foreligger ikke data på alle kjennetegnene som skiller de tre hovedkategoriene, kun på noen, og det er heller ikke samlet inn data som går på årsakene til elevenes skulking. Det inndelingen er basert på, er kjennetegn på hver kategori, og ikke direkte årsakene til skulkingen.

5. DRØFTING OG OPPSUMMERING

At elever uteblir fra undervisning på ugyldig grunnlag, vil ha negative innvirkninger for eleven både på det tidspunktet det skjer, og frem i tid. En elev som skulker vil stå i fare for å havne i en negativ spiral som kan føre til frafall i videregående, som igjen kan føre til vansker med å komme i arbeid. Forebygging og tidlig innsats vil derfor være avgjørende på lang sikt. For å kunne sette inn gode forebyggingstiltak, trengs kunnskap om denne elevgruppen. Av den grunn sammenlignes skulkere med andre elever når det gjelder ulike faktorer, for å kunne gi noen indisier på hvilke områder en bør sette inn forebyggende tiltak.

5.1 Skulk og selvoppfatning

Er det forskjell mellom ungdomsskoleelever som skulker og jevnaldrede når det gjelder selvverd?

I litteraturgjennomgangen kom det blant annet fram at flere undersøkelser har vist sammenhenger mellom skulk og selvoppfatning. Mine funn underbygger at det er forskjell mellom elever som skulker og jevnaldrede når det gjelder deres selvoppfatning. ANOVA-testen viser at forskjellen mellom gruppene er statistisk signifikant, men effektstørrelsen var lav. Det var statistisk signifikant forskjell mellom gruppen som ikke skulker og begge de to skulkegruppene. Effektstørrelsen var moderat i begge tilfellene. Det var ikke statistisk signifikant forskjell mellom de to skulkegruppene.

Ut fra funnene ser det ikke ut til at mengde skulk er avgjørende, det er mellom skulk og ikke-skulk en finner forskjellen. På selvoppfatningsskalaen fikk elevgruppen som ikke skulker en gjennomsnittsskåre på 30,78. Gruppen som skulker av og til fikk en gjennomsnittsskåre på 27,50, og gruppen som skulker ofte/svært ofte, hadde en gjennomsnittsskåre på 26,92. Skalaen går fra 10 til 40, så en midtskåre vil da være 25. Sett ut fra det, så vil jeg ikke mene at noen av disse tre gjennomsnittsskårene representerer en negativ selvoppfatning, da de alle er på den positive siden av midtskåren. Vi ser at gjennomsnittene i de to skulkegruppene ikke ligger langt fra hverandre, mens det er noe større avstand opp til de ikke-skulkende elevenes verdi. Og ved hjelp av en post-hoc-test, fikk vi bekreftet at det er statistisk signifikant forskjell mellom den gruppa som ikke skulker og de to gruppene som skulker, med moderat effektstørrelse.

Hvis vi ser på Ken Reids (1985;2003) teori om kategorier innad i skulkegruppen, der de tradisjonelle skulkerne er en gruppe med lav selvoppfatning, mens de institusjonelle har en høyere selvoppfatning. De tradisjonelle utgjør ca ¼ av skulkerne, og de institusjonelle mellom 65 og 80%. Samtidig sier han at den generelle selvoppfatning blant skulkere er lavere enn hos andre ungdomsskoleelever. Ut fra mine analyser kan dette tilsi at vi innenfor skulkegruppen har ei lita gruppe elever med lav generell selvoppfatning, mens den største gruppen har høyere, og sammenlagt vil da dette komme fram som en mindre forskjell mellom skulkere og ikke-skulkere. Hadde analysene vist forskjell mellom tradisjonelle skulkere og elever som ikke skulker, ville det med utgangspunkt i Reids teori, vært en større forskjell, enn når en sammenligner alle skulkerne med resten av elevgruppa. Reid (2000) har også rapportert fra sine undersøkelser i Storbritannia om at skulkeres generelle selvoppfatning er lavere enn deres jevnaldrede (Reid 2000). Samtidig har han gjort funn som tyder på at en stor gruppe innad i skulkegruppen, har høyere selvoppfatning enn andre skulkere (Reid 2003).

Datamaterialet gir ikke mulighet til å si noe om årsaksforholdet, og kanskje er det individuelt fra tilfelle til tilfelle om det er skulk som er årsaken til en lav selvoppfatning, eller motsatt? DeKalb (1999) mener at skulking vil være ødeleggende for elevens selvoppfatning, og begrunner det med at de blir hengende etter sine jevnaldrede faglig, noe som kan føre til en mer negativ oppfatning av seg selv (DeKalb 1999). Når en ser på skulk som årsak til en lavere selvoppfatning, kan det være flere aspekter ved skulkingen som kan være med og påvirke selvoppfatningen. Det å bli hengende etter faglig, fører til lavere prestasjoner på skolen, som igjen vil være negativt for selvoppfatningen. Å føle at en ikke mestrer skolehverdagen, og ikke klarer å innfri lærerens og skolens forventninger, vil tvisomt styrke elevens selvoppfatning. En elev som møter nederlag gang etter gang, får en mer negativ selvoppfatning. Ved å ikke nå opp til forventningene skolen ilegger dem, vil de hele tiden få bekreftet sine eventuelle tanker om ikke å være bra nok. Et av Reids (2000) råd for forebyggende arbeid mot skulk, er at en må ha tydelige læringsmål. Med gjennomtenkte læringsmål, som er oppnåelige, men gir en liten utfordring, vil eleven bli bevisst på at han når målene, og at han strekker til. På den måten styrkes selvoppfatningen i stedet for at den svekkes ved å hele tiden få tilbakemelding på at en ikke mestrer.

Det å ofte føle at en ikke mestrer, eller at en ikke når opp til forventninger, vil oppleves som et ubehag. Kanskje er skulkingen et forsøk på å komme unna et slikt ubehag? I så fall, vil skulkingen heller være en effekt av en nedsatt selvoppfatning, heller enn en årsak. Kanskje

søker eleven noe annet som er mer positivt for selvoppfatningen? Nyere trender viser at skulking ikke er en ensom aktivitet, det er noe som oftest foregår i grupper (Reid 2003). En elev som opplever skolehverdagen som et nederlag, som et sted der hans negative syn på seg selv forsterkes, vil kanskje oppleve at et miljø med skulkere har bedre positiv innvirkning på sitt syn på seg selv, enn skolen har. Derfor er skolens arbeid for å styrke elevers selvoppfatning avgjørende.

Det å legge vekt på å styrke elevenes selvoppfatning, vil kunne gjøre at elever som er potensielle skulkere, ikke blir det, hvis en negativ selvoppfatning er årsak til skulk. I følge Reid (2003), viser det seg at skulking har mange grunner, både sosiale, psykiske og pedagogiske, men at det ofte er en enkelthendelse ut fra disse grunnene som er utløsende årsak. Måltrettet arbeid med å styrke elevers selvoppfatning, vil være med å forhindre at elevens selvoppfatning i forbindelse med skolen er den utløsende årsaken. Et godt psykososialt miljø på skolen, kan forebygge skulk. Elever vil nok søke mot det som oppleves positivt for den oppfatning de har av seg selv.

En elev som føler seg lite verdifull på skolen og i elevgruppa, vil kanskje få en mer positiv selvoppfatning ved å være sammen med andre som skulker. Blant sine likesinnede føler eleven seg viktigere. Om eleven opplever å gå på skolen hver dag og aldri bli sett, eller aldri føle seg verdsatt, aldri føle at han mestrer det som forventes på skolen, aldri føle seg stolt, ikke føle seg nyttig, vil det ikke være fristende å møte på skolen. Hvis skolehverdagen til eleven er hemmende for elevens positive selvoppfatning, så får han kanskje dekt dette behovet på en annen måte i et annet miljø? Selv om dette miljøet kan være negativt på andre områder, kan det være positivt for selvoppfatningen. Vår egen oppfatning av oss selv baseres mye på hva vi tror andre tenker om oss selv. For å føle at en er verdifull på lik linje med andre, er det nødvendig at noe i miljøet rundt bekrefter dette. Læreren, som elevene møter daglig, har derfor en viktig rolle i elevenes utvikling når det gjelder selvoppfatning. Hvis en elev ikke får bekreftelse fra noe annet sted, skal han i alle fall få det fra læreren sin. Det er mulig å finne noe å rose alle elever for. Som lærer må en se bort fra alt det negative noen ganger, og finne noe en kan rose. Det er mulig å vise eleven at han er en viktig person. En lærer som hele tiden jobber med å styrke elevens selvoppfatning, i stedet for å kommentere det som er negativt, vil være en god rollemodell for elevgruppa. Forhåpentligvis smitter det over på elevene, og vi får en elevgruppe som roser hverandre, viser hverandre at de har en viktig rolle i klassen, og styrker hverandres selvoppfatning. For det handler ofte om å være en

del av en gruppe, til og med skulkingen er, i følge Reid (2003) en aktivitet som oftest foregår i grupper.

Det bør kontinuerlig jobbes med å styrke elevens selvoppfatning. Reid (2002) beskriver skulkere som unge med både lavere nivå når det gjelder den generelle selvoppfatningen, samt lav akademisk selvverd. Akademisk selvverd er det viktig at læreren styrker både i form av oppmuntring underveis i et skolearbeid, samt tar store hensyn til i vurdering og tilbakemelding. Det holder ikke å vurdere en norsktekst ved å markere alle feil med rød penn, for så å sette karakteren 2 nederst på arket. At teksten vurderes til karakteren 2, er greit nok, men det gjelder å trekke fram styrkene i elevarbeidet, samtidig som en gjør eleven oppmerksom på hva han kan jobbe videre med. Den akademiske selvoppfatningen vil styrkes etter hvert som eleven føler mestring på skolen. Og den mestringsfølelsen må læreren være med å bygge. I følge Skaalvik & Skaalvik (1996) handler selvverd om hvilke områder som er betydningsfulle for en selv. Hvis vi har å gjøre med en elev som ikke legger vekt på den akademiske biten, må vi som lærer jobbe med å finne innfallsvinkler som gjør at eleven finner mening i å være en god elev, og hjelpe eleven å finne sine styrker på skolen. Alle kan ikke være god i alt, men alle er gode i noe. Alle elever har en styrke, og læreren må finne den.

For at eleven skal føle mestring, er det viktig at læreren er tydelig i sine forventninger til elevene. Dette bekrefter også Reid (2000). Elevene må vite hva som er målet med det de jobber med. På den måten kan elevene være trygge på at det arbeidet de har gjort har ført til at de har nådd målet. Det samme gjelder forventninger i forhold til oppmøte på skolen. Det må tydeliggjøres hva som forventes, hva som er gyldig fravær, og på hvilken måte læreren sikrer at elevens fravær registreres. Et av tiltakene i prosjektet *Ny giv* er at fra og med 8.trinn skal fraværet fra grunnskolen føres på vitnemålet (www.regjeringen.no), noe som gjør lavt fravær i grunnskolen enda viktigere for elevens framtid. Skulking i ungdomsskolen vil ha enda større påvirkning av framtidig arbeidskarriere for eleven enn det har hatt før. For med en slik ordning, vil fraværet fra grunnskolen kunne ha betydning når en for eksempel skal søke lærlingplass.

Jeg mener vi kan se på styrking av både generell og akademisk selvoppfatning som forebygging mot skulk. Selv om læreren jobber med en klasse hvor det ikke finnes utfordringer i forhold til skulk, er det ikke bortkastet å jobbe for å styrke de ulike sidene av selvoppfatningen til elevene. Ofte er det slik at skulk er det første tegnet på at en elev er

sosialt og/eller faglig mistilpasset (Hope, Klyve & Ullebø 1991). Elevens utfordringer kan ha vært der lenge, men trer frem i det eleven begynner å skulke. Derfor er det så viktig at det jobbes forebyggende, med både det faglige og det psykososiale miljøet i klasserommet. Og ved tegn til skulk, må det intervenseres raskt, før problemene eskalerer. Lærerens fokus på å styrke elevens generelle og akademiske selvoppfatning vil være av stor betydning for alle elever, og spesielt for skulkere og potensielle skulkere.

5.2 Skulk og psykisk helse

Er det forskjell mellom ungdomsskoleelever som skulker og jevnaldrede når det gjelder psykisk helse?

Litteraturgjennomgangen viste at både eldre og nyere forskning har vist at elever som skulker oftere har emosjonelle vansker enn sine jevnaldrede (Nielsen, A. og Gerber, D, 1988 i Befring, 1994; Bustgaard 2008). Mine funn underbygger dette. ANOVA-testen av psykisk helse viste at det er signifikante forskjeller mellom de tre elevgruppene i utvalget når det gjelder psykisk helse. Variabelen er en skala basert på symptomer på angst og depresjon, og høy skår på variabelen betyr at eleven har sterke symptomer på angst og depresjon. Gjennomsnittsskår på variabelen var lavere dess mindre de skulket. Dess høyere skår, dess sterkere symptomer på angst og depresjon. Videre viste en post-hoc-test at forskjellen mellom alle gruppene var statistisk signifikant. For forskjellen i gjennomsnittsskår mellom gruppene *skulker aldri* og *skulker av og til* er effektstørrelsen moderat ($d=0,54$). Det samme gjelder *av og til* og *ofte/svært ofte* ($d=0,59$). For forskjellen i gjennomsnittsskår mellom gruppene *aldri* og *ofte/svært ofte* er effektstørrelsen stor ($d=1,1$).

Det ser ut til at den psykiske helsen blir dårligere dess mer eleven skulker – eller eleven skulker mer dess dårligere den psykiske helsen er, og forskjellen mellom gruppen med elever som skulker ofte og elever som ikke skulker, er sterkt betydningsfull.

Variabelen som er et mål på symptomer på angst og depresjon, har verdier fra 10 til 40, hvor høy skår betyr at eleven har sterke symptomer på angst og depresjon. Midtskåren ligger på 25. Elevgruppen som aldri skulker, har en gjennomsnittsskår på 14,05, gruppen som skulker av og til har 16,83, og gruppen som skulker ofte har 19,87 som gjennomsnittsskår. Ut fra en lavest mulig skår på 10 ser vi at de elevene som skulker ofte kommer ganske høyt på skalaen

sammenlignet med de som ikke skulker. Skår over 20 indikerer psykiske plager (Vibe & Moum 2006). Ingen av gruppene skårer over 20, men elevgruppa som skulker ofte, har en gjennomsnittsskåre på angst og depresjonsskalaen på 19,87, og ligger tett opp mot grensa for det som kan defineres med psykiske plager.

Det kommer fram i undersøkelsen at dess større problemer med skulk, dess sterkere symptomer på angst og depresjon. Og det er tydelig at elever som skulker har det tyngre psykisk enn sine jevnaldrede. Når gruppa som skulker ofte har en gjennomsnittsskåre på 19,87, der alt over 20 kan ses på som psykiske plager, så vil det være elever i denne gruppa som har psykiske plager. Miller & Plant (1999) fant også at symptomer på angst og depresjon var sterkt signifikant med skulk.

Datamaterialet gir ikke grunnlag for å si noe om årsak- eller virkningsforhold. Det kan være skulkingen som er et resultat av de psykiske vanskene hos eleven, men det kan også være at skulkingen fører med seg nedsatt psykisk helse. Det er vel dokumentert fra ulik forskning at skulkere har dårligere psykisk helse enn sine jevnaldrede, og Reid (2003) nevner psykiske plager som en av flere mulige årsaker til elevers skulking.

Det jeg har målt, er grad av symptomer på angst og depresjon, så det kan være at elevene som skårer høyt på skalaen, enten sliter med angst, depresjon, eller en kombinasjon. En elev med angst, kan slite med å komme seg på skolen på grunn av det. Kanskje kan de elevene som definerer seg selv som skulkere, og sliter med angst, være skolevegrere? Ulik litteratur jeg har lest, skiller mellom skulk og skolevegring. Ingul (2005) nevner angstproblematikk som et vanlig problem hos unge med skolevegring, og han konkluderer med at angst er en viktig komponent i utvikling av skolevegring. Skulk og skolevegring skilles ofte i litteraturen, for eksempel har Snoek (2002) beskrevet forskjellen mellom de to begrepene ved at skolevegreren ofte er en tilbaketrukket og sky person, i motsetning til skulkeren. Skolevegreren vil holde seg hjemme når han ikke er på skolen, og skulkeren er derimot gjerne sammen med venner. Jeg synes denne måten å skille de to begrepene på, minner veldig om Reids (1985;2003) deling mellom ulike skulke kategorier, bare at der er det tre kategorier. Institusjonell skulk i Reids (1985; 2003) inndeling dekker det som bl.a. Snoek (2002) definerer som skulk. Mens det som Snoek (2002) definerer som skolevegring, innebærer de viktigste kjennetegnene på den tradisjonelle skulke kategorien i Reids (1985;2003) inndeling. Samtidig nevner Ingul (2005) angstproblematikk som en viktig komponent i skolevegring.

Dette vil da innebære psykologiske grunner, og vil da høre til under Reids (1985;2003) kategori psykologisk skulk.

Min oppfatning er at det finnes en god del informasjon til både lærer og foreldre når det gjelder skolevegring, men når det gjelder skulk, er det ikke like mye. Flere etater har utarbeidet veiledere og brosjyrer rundt temaet skolevegring, men jeg har ikke sett noe lignende om skoleskulk. Det at vi møter mye informasjon om skolevegreren, gjør at vi lettere kan finne gode tiltak og tilrettelegginger for elever som sliter med dette. Men hva med dem som da er skulkere, altså den institusjonelle skulkeren, ifølge Reid? Reid nevner at lærere ofte mangler sympati for skulkere (Reid 2002). Den manglende sympatien kommer nok av for lite kunnskap og innsikt i denne elevgruppens situasjon. Lærere trenger å vite at dette er ikke bare elever som ikke "gidder", eller som ønsker å gjøre noe som er mer morsomt. Det er elever som sliter på flere områder, de er sårbare, og de sliter både med selvoppfatningen og sin psykiske tilstand. Men viktigst av alt: denne gruppen, hvis vi følger det Reid (1985; 2003) har sagt, er en gruppe elever som skulker av pedagogiske grunner. De skulker av årsaker som ligger i skolen deres. Det betyr at skolen ikke tilpasser godt nok for disse elevene. I Norge har alle elever krav på tilpasset opplæring, men her er det helt klart at det er en liten gruppe elever som faller gjennom.

Det å være deprimert i en eller annen grad, eller å ha angst, vil kunne føre til at utdanning oppfattes som en mindre viktig del av livet. Hvis en ikke har det bra med seg selv, så ser en kanskje ikke vitsen i å lære? Kanskje ser enn heller ikke noe poeng i å dra på skolen for å møte medelever? Da gjelder det å finne, eller å styrke motivasjonen. Som lærer for en elev med slike vansker, må en lete etter det som kan være elevens motivasjon til å ta det første steget tilbake inn i klasserommet. Det kan være et spesielt yrke eleven ønsker å jobbe med som kan være utgangspunkt for å komme inn på grunner til å møte på skolen. Det kan være en motivasjon at læreren finner frem arbeid eleven har gjort, som viser at han **kan**. I følge Reid (2000) er det viktig at man på en eller måte undersøker at eleven har forstått det som er blitt gjennomgått. På den måte har læreren mulighet til å fange opp elever som trenger ekstra undervisning i stoffet, slik at de ikke faller av lasset, og mister motivasjon.

Hos noen elever kan det være skulkingen som kommer først, for så å få dårligere psykisk helse, og hos andre omvendt. Uavhengig av om skulkinga er en årsak til, eller en effekt av,

den nedsatte psykiske helsa, viser dette oss at det er viktig at skolen jobber med å styrke elevenes psykiske helse. Reids (1985) funn tilsier at skulk er en utilfredsstillende aktivitet for elevenes psykiske helse. Skulkingen gjør dem engstelig, bekymret, redd og påfører dem skyldfølelse. Alt dette fører til et sterkt psykisk press. Disse funnene tyder på at lavere psykisk helse kan være en effekt av skulkingen. Mine funn viser at symptomene på angst og depresjon øker med mengde skulk. Det kan tyde på at skulk har negativ effekt på den psykiske helsen.

Variabelen *psykisk helse* baserer seg på symptomer på angst og depresjon. Så høy skår på denne variabelen vil kunne bety at eleven har sterke symptomer på angst og/eller depresjon. Uansett om det er angst, depresjon eller begge deler; det å møte opp på skolen vil være viktig. Det er nødvendig å oppleve å ha en meningsfylt hverdag, og det er viktig å bekjempe angsten. Læreren bør ha kjennskap til elevens eventuelle vanske, for å ha mulighet til å legge til rette på best mulig måte. Det å være obs på hva det er som er vanskelig for eleven i skolehverdagen, vil gjøre det mulig å legge til rette for at eleven slipper å møte ubehag i den grad det er mulig. Hvis det er en elev som skulker, der en av årsakene er angst for å stå foran klassen å lese eller legge fram presentasjoner, så kan læreren gjøre noen grep for å bedre denne situasjonen. For eksempel kan lærer og elev ha en avtale om at det aldri vil komme situasjoner der han eller hun skal lese høyt for de andre, uten at dette er avtalt mellom lærer å elev på forhånd. En kan trene opp eleven til å snakke foran andre med en langsom progresjon. For eksempel starte i små grupper, jobbe to og to, og være varsom med hvilke elever en plasserer sammen i grupper. Lærerens rolle er avgjørende for at eleven skal føle seg trygg, og forskning viser at et godt forhold mellom lærere og elever er vesentlig for å bekjempe skulk, og for å få elever som skulker integrert i klassen igjen (Reid 2000).

En lærer som ikke kjenner til elevens vansker eller problemer, har ikke mulighet til å tilrettelegge optimalt. Alle lærere som skal inn i klasserommet må vite hvilke hensyn de skal ta til elever med spesielle behov. Det er viktig at elever som skulker blir trygg på situasjonen i klasserommet slik at de møter opp. I følge Ken Reids (2003) rapporteringer, er den største gruppa av skulkere borte av pedagogiske årsaker. Det er trist at årsaken til skulkingen for så mange ligger i skolesituasjonen, men på en annen side, det er det pedagogiske skolen og læreren har størst mulighet til å påvirke! Lærere har stor kompetanse på dette feltet, men en må ikke glemme at en har andre fagpersoner som kan bidra, som for eksempel helsesøster, sosiallærer, miljøarbeidere, pedagogisk psykologisk tjeneste og andre kolleger.

Stette (2005) skriver at skulk først og fremst må løses ved et godt samarbeid mellom skole, elev, foreldre, PPT, skolehelsetjeneste og andre hjelpeinstanser. Det er viktig å komme i gang med dette samarbeidet tidlig. Kanskje trenger en ikke å gå til neste steg, som i følge Stette (2005) kan være offentlig tiltale. Stette (2005) nevner også at situasjoner med svært spesielle tilfeller av skulk kan, eller bør, meldes til barnevernet. Tiltakene vil altså være situasjonsavhengig, men en tidlig dialog, og et godt samarbeid med hjemmet, vil være et viktig element. For å kunne komme i kontakt med hjemmet tidlig, er det viktig med gode rutiner rundt føring av fravær, slik at en fanger opp signalene før skulkingen er et stort problem.

Fraværsoppfølging er en viktig satsing i *Ny giv*, som er et landsomfattende tiltak mot frafall i videregående. Skulk blir sett på som en forgjenger til ”dropout”, eller frafall i videregående skole. Derfor er bekjemping av skulk i ungdomsskolen en viktig del av arbeidet med å få flere til å gjennomføre videregående utdanning. Stette (2005) understreker at skolene bør utarbeide prosedyrer for når og hvordan en skal gå fram når en har elever med ulovlig fravær. Det er viktig at alle som jobber ved skolen har en felles oppfatning av hvordan fraværsoppfølgingen skal utføres, slik at en fanger opp skulkere på et tidlig tidspunkt.

Som lærere må vi sørge for å få elevene ut av en negativ utvikling. Det gjelder å gripe inn og stoppe skulkeproblemet så tidlig som mulig. Det må ikke fokuseres på elevens skulking, men heller sørge for å gi eleven mestringfølelse når han eller hun er på skolen. Vi må vise eleven at vi har sett ham, Si ”hei” og ”så fint at du er her”. Alle trenger å bli sett og hørt, men på en positiv måte. Hvis læreren kommenterer skulkingen hver gang eleven kommer på skolen, vil det være med å bygge opp under en eventuell angst for å gå på skolen. Skolen skal være en trygg arena, og det skal ikke være grunnlag for å utvikle angst for å dra dit.

Det er viktig å jobbe for at det skal oppleves trygt å gå på skolen, og det må jobbes med å fremme god psykisk helse, samt skape bevissthet og forståelse rundt temaet. Det fins mange gode undervisningsopplegg for dette, og blant annet på www.psykiskhelseiskolen.no kan man bestille eller laste ned opplegg beregnet på ungdomstrinnet. Disse programmene er forankret i læreplanen og opplæringsloven. Opplæringslovens §9a-3 sier om det psykososiale miljøet at *skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør*. Det er skolens oppgave å jobbe for at

eleven får en styrket psykisk helse, og også jobbe forebyggende for å unngå at elever begynner å skulke.

5.3 Skulk og alkohol

Er det forskjell mellom ungdomsskoleelever som skulker og jevnaldrede når det gjelder bruk av alkohol?

Flere undersøkelser har vist at elever som skulker drikker mer alkohol enn sine medelever (Haugan 2007; Mounteney & Johannesen 2009; Øia & Strandbu 2010), og dette gjelder også for mitt utvalg. Elevene som skulker har i gjennomsnitt vært beruset flere ganger enn elever som ikke skulker. ANOVA-testen viste at det var statistisk signifikante forskjeller mellom de tre elevgruppene når det gjelder alkoholbruk. Effektstørrelsen var moderat. Videre viste post-hoc-testen at det var signifikant forskjell innad mellom alle de tre gruppene. For forskjellen mellom gruppene *skulker aldri* og *skulker av og til* er effektstørrelsen moderat til stor. For forskjellen mellom gruppene *skulker aldri* og *skulker ofte/svært ofte* er effektstørrelsen stor, og for forskjellen mellom gruppene *skulker av og til* og *skulker ofte/svært ofte*, er effektstørrelsen moderat.

Det ser ut til at antall ganger beruset av alkohol, øker med hyppigheten i skulkingen.

Gjennomsnittsskåre på alkoholvariabelen ligger på 13,05 for elevgruppa som ikke skulker, 19,10 for elevgruppa som skulker av og til, og 24,26 for elevgruppa som skulker ofte.

Variabelen som baserer seg på hvor mange ganger elevene rapporterer å ha vært beruset av alkohol, og fordeler seg på en skala fra 10 til 40, der 10 representerer aldri å ha vært beruset, 20 representerer beruset 1-3 ganger, 30 representerer 4-10 ganger, og 40 representerer 11 ganger eller mer. Det betyr at elevene som aldri skulker, gjennomsnittlig hadde vært beruset under en gang. Elevene som skulker av og til har i gjennomsnitt vært beruset under en gang. Mens gruppa som skulker ofte/svært ofte gjennomsnittlig har vært beruset 3-4 ganger.

Det er ikke så høye gjennomsnitt på antall ganger beruset, noe som kanskje ikke er så merkelig, da vi har med ungdomsskoleelever å gjøre. De er mindreårige, og har ikke mulighet til å skaffe seg alkohol på lovlig vis, men vi ser at en del drikker likevel. Det som er bekymringsverdig, er at det er en betydningsfull forskjell mellom ungdom som skulker og ungdom som ikke skulker når det gjelder beruselse av alkohol. Dette er en gruppe som drikker

mer enn andre. Det er tydelig at deres alkoholdebut kommer mye tidligere enn andres. Forskning har vist at tidlig alkoholdebut predikerer et høyt forbruk av alkohol, senere i livet (Sletten 2003). Det forteller oss at holdningsskapende arbeid som blir gjort er viktig for hele livsløpet til ungdommen. Rusforebygging er på dagsordenen, og helse- og omsorgsdepartementet har kommet med en *Opptrappingsplan for rusfeltet* der det blant annet settes krav om at det skal være samsvar mellom den informasjon som rettes mot ungdom og foreldre, og alkohol skal settes på dagsordenen på foreldremøter (Helsedirektoratet 2010).

Bergensundersøkelsen (2008) viste at ungdom som skulket, oftere opplevde problemer i forbindelse med at de drakk alkohol. Det å oppleve noe som er vanskelig i forbindelse med å ha vært beruset, kan påvirke både selvpoppfatningen og den psykiske helsen, samtidig som det kan gjøre det vanskelig å møte på skolen igjen. De ulike faktorene henger nok sammen, og unge som skulker, er dessverre unge som sliter på mange områder.

Det fins ulike tilbud til undervisningsopplegg rundt alkohol i ungdomsskolen. Et eksempel er Unge & Rus som tilbyr gratis undervisningsmaterieell for alle tre trinn i ungdomsskolen. Deres målsetting er at ungdom skal utvikle kunnskap til å tenke kritisk om alkoholbruk, styrke holdninger mot alkoholbruk, styrke ferdigheter til å si nei, og å utsette alkoholdebut (Unge & Rus). Når vi vet at forskning viser sammenheng mellom tidlig alkoholdebut og høyt alkoholforbruk i voksen alder, er det viktig med tiltak som utsetter denne debuten. Det at skulkere har et større alkoholforbruk enn sine jevnaldrede i ungdomsskolealder tyder på at dette er en elevgruppe som har falt utenfor, eller som ikke er nådd frem til, med forebyggingsarbeidet. Kanskje må de oppsøkes på flere arenaer enn i klasserommet?

Flere kommuner har fritidstilbud for ungdom. Det er en arena for forebyggende arbeid, og jeg vil tro det også blir praktisert, samtidig som en fritidsklubb kan ses på som et forebyggingstiltak i seg selv. Det er viktig at ungdom har et sted å møtes på fritiden, under kontrollerte former. Og spesielt at det er rusfritt vil være en viktig grunn til å prøve å få elever som skulker til å delta der. Der møter de ikke tilbud om alkohol på samme måte som de kan gjøre i andre ungdomsmiljø. En annen positiv effekt med at elever som skulker møter på ungdomsklubben, kan være at de oppretter eller opprettholder kontakt med elever fra sin egen klasse og skole. Det å ha venner i sitt skolemiljø, vil kunne gjøre terskelen for å skulke litt høyere. Det vil være naturlig å tro at et klassemiljø der eleven har nære venner, og der eleven føler at det er noen som ønsker at akkurat han skal møte opp, vil gjøre at motivasjonen er

større for å avstå fra å skulke, enn om de hver dag går til en skolehverdag der de er usynlig for omverden.

Datamaterialet gir ikke grunnlag for å si noe om alkoholberuselse er en årsak eller konsekvens til skulk, men ungdomsskoleelevene som skulker, har vært beruset flere ganger enn sine jevnaldrede. Det ser også ut til at antall ganger beruset øker med mengde av skulk. Det kan være ulike årsaker til denne sammenhengen. Skolen må hjelpe eleven å snu før problemene blir for store, og vi må forebygge at elever som potensielt kan havne i slike vansker gjør det.

5.4 Skulk og narkotika

Er det sammenheng mellom skulking og bruk av narkotika?

Tidligere forskning viser at det er sammenheng mellom skulk og bruk av narkotika. Reid (2003) og Mounteney og Johannesen (2009) rapporterer at disse elevene, i større grad enn jevnaldrede, blant annet har prøvd ulovlige rusmidler som for eksempel cannabis. Denne analysen underbygger dette. Kjikvadrattesten viste statistisk signifikante sammenhenger mellom skulking og det å ha prøvd narkotiske stoffer. De kategoriene som utpekte seg som signifikante bidragsyttere til kjikvadratverdien, var gruppen med de som skulker av og til og opplyser å ha prøvd narkotika, samt gruppen med elever som skulker ofte eller svært ofte og opplyser å ha prøvd narkotika. Den prosentvise fordelingen av elever som opplyser å ha prøvd narkotiske stoffer øker med mengde skulk. Av elevene som aldri skulker, er det 0,8 % som opplyser å ha prøvd narkotiske stoffer. Av de som skulker av og til, er det 4,9 %, og i gruppen med elever som skulker ofte, er det 17,4 %.

At elever i ungdomsskolen prøver eller bruker narkotiske stoffer, er bekymringsverdig. Av de elevene som aldri skulker, er det svært få som har prøvd narkotiske stoffer, men det ser ut til at grensen for å bryte denne barrieren tøyes når elever skulker. Det virker som om elever som bedriver én negativ aktivitet, lettere kan dras med i en annen. Kanskje er skulk det første steget mot andre negative aktiviteter? Av den grunn er det viktig å være på vakt når elever begynner å skulke. Det er ofte et tegn på at eleven sliter på flere områder. Reid (2003) hevder at skulk gjerne er et signal om at eleven trenger hjelp. Dette signalet er det viktig at de voksne rundt eleven tar alvorlig. En må gjøre noe med prolemet, i stedet for å rette negativ oppmerksomhet mot elevens skulking. Stette (2005) mener at skulk først og fremst må løses

med et godt samarbeid mellom skole, hjem og eventuelt andre instanser som er inne i saken. Det første som bør skje, er at det opprettes en felles forståelse mellom skole og hjem, av hva som er problemet, og hvordan det skal løses. Da skulk kan være et skritt mot å prøve rusmidler, er forebyggingsarbeid rettet mot skulk og rus viktig.

I ungdomsskolen finnes det ulike tiltak for å forebygge bruk av ulovlige rusmidler.

Opplysning vil være viktig, og Kunnskapsløftets generelle del innebærer mål som forplikter at elevene får opplæring som kan forberede dem til å gjøre riktige valg i livet. For eksempel står det i Kunnskapsløftet at *”Opplæringens mål er å ruste barn, unge og voksne til å møte livets oppgaver og mestre utfordringer sammen med andre.”* (Kunnskapsløftet s. 15). Her vil helt klart informasjon og forebygging mot ulovlige rusmidler være et aktuelt tema å jobbe med. Hvis elevene skal være rustet til å mestre utfordringer når det gjelder å avstå fra å prøve narkotika, trenger de informasjon om at dette er farlig. De må være rustet til å kunne si nei hvis de skulle stå i en situasjon der de får tilbud om å prøve ulovlige rusmidler, selv om de utsettes for gruppepress. De må ha fått en opplæring, og en utvikling som gjør at de selv har gjort et personlig valg om å avstå. Jeg tror ikke det at foreldre, lærere og andre voksne sier ”dette må du ikke gjøre” er nok for alle. Holdningsskapende arbeid vil komme alle til nytte, men vil kanskje være avgjørende for noen.

Det at analysen viser sammenheng mellom skulk og det å ha prøvd narkotiske stoffer, kan bety at skulk er en effekt av narkotikabruk, og det kan bety at det skulk kan føre med seg at elever prøver narkotika. Datamaterialet gir ikke grunnlag for å si noe om årsaksforhold, men en kan tenke seg at det er sammensatt. Både det å skulke og det å prøve narkotika er brudd på normer, og å bruke narkotika er til og med et lovbrudd. Når en har brutt én norm eller regel, så blir det kanskje enklere å bryte flere, og man står i risiko for å havne i en negativ utvikling. Det ene drar det andre med seg. I skolen må det derfor jobbes forebyggende både når det gjelder skulk, og bruk av narkotika. Når det gjelder rusforebygging, fins det mange undervisningsopplegg som kan benyttes i dette arbeidet, for eksempel har en stiftelse som kaller seg *Det er mitt valg* utarbeidet undervisningsopplegg for etablering av sunne holdninger og forebygging av rusmisbruk (www.determittvalg.no).

Flere studier tyder på at det er en bestemt rekkefølge for hvordan rusmidler introduseres, og ofte er det slik at ungdom debutterer med alkohol. De fortsetter med sigaretter, og videre kan noen gå over til hasj, som i neste omgang kan føre til at noen fortsetter med amfetamin,

ecstasy og heroin (Sletten 2003). Det understreker hvor viktig rusforebygging er, og hvis en greier å forebygge tidlig alkoholdebut, er det kanskje færre som kommer dit hen at de prøver narkotiske stoffer.

5.5 Skulk og røyking

Er det sammenheng mellom skulking og røyking?

Flere steder i litteraturen, rapporteres det om sammenheng mellom skulk og røyking (Reid 2003; Mounteney & Johannesen 2009). Mine analyser underbygger dette. Kjikvadrattesten viste at det er statistisk signifikant sammenheng mellom skulk og røyking, med moderat effektstørrelse ($V=0,287$). Blant elevene som aldri skulker er det 23 % som røyker, blant de som skulker av og til er det 60,3 % som røyker, og blant de som skulker ofte/svært ofte, er det 70,2 % som røyker. Det er en tydelig større prosentandel som røyker blant elevene som skulker enn blant elever som ikke skulker. De kategoriene som viste seg å være signifikante bidragsyttere til kjikvadratverdien, var begge skulkekategoriene som røyker.

De negative effektene ved tobakksbruk, er mange, og godt kjente i dagens samfunn. Ungdomsskoleelever kjenner nok til risikoen for å utvikle alvorlige sykdommer på grunn av røyking. Likevel er det 23 % av elevene som ikke skulker som røyker, og blant skulkerne er det 60-70 % som røyker. Det utgjør en stor andel av denne elevgruppen. Det estimeres at mellom 70-80 % er skulk i grupper, og den institusjonelle skulkeren er gjerne en del av en gruppe (Reid 2003). Det er mulig at det er i slike grupper, negative aktiviteter, som for eksempel røyking, oppstår. De utfordrer de voksnes autoritet ved å bedrive for eksempel skulk og røyking. Begge deler går ut på å gjøre noe de vet ikke er ønsket av voksne rundt dem.

Jeg har ikke sammenlignet jenter og gutter i mine analyser, men Reid (2003) rapporterer at jentegjenger som skulker ofte røyker. Analysene her viser at skulkere røyker mer enn andre. Kanskje ville forskjellen vist seg å være større innenfor et utvalg med jenter?

5.6 Ulike kategorier av skulkere

Kan Ken Reids (1985;2003) teorier om ulike kategorier av skulkere overføres til et norsk utvalg av ungdom som skulker?

Ken Reid (1985;2003) mener at det eksisterer tre skulke kategorier, og i tillegg en fjerde kategori som er sammensatt av to eller tre av hovedkategoriene. Kategoriene er den tradisjonelle skulker, den psykologiske skulker, den institusjonelle skulker og den generelle skulker, som hver og en har sine kjennetegn. Hans analyser har vist at gruppene fordeler seg slik at de institusjonelle er den største gruppen skulkere, og varierer mellom 65 og 80 % av utvalgene, den tradisjonelle utgjør ca 1/4, og den psykologiske ca 2-3 % av skulkerne. Mine analyser viser også tendenser til at en, med forsiktighet, vil kunne tenke at denne fordelingen kan være gjeldende for dette utvalget. De ulike krysstabellene som gjennomgås i resultatkapitlets del om Reids skulke kategorier underbygger at Reids skulke kategorier også kan være gjeldende i et norsk utvalg av skulkere, og spesielt kan vi se at antydningen om at gruppen av institusjonelle skulkere utgjør en majoritet i gruppen av elever som skulker. I alle fall ser vi at elever som oppgir at de skulker ofte opplever pedagogiske vansker i skolehverdagen.

Hvis denne fordelingen skulle overføres til dette utvalget, ville det tilsi at av de 548 elevene som skulker, ville vi hatt 14 psykologiske skulkere (2,5%), ca 397 institusjonelle skulkere (72,5%) og 137 tradisjonelle skulkere (25%), hvis vi tok utgangspunkt i et gjennomsnitt av den fordelingen Reid (2003) anslår. Dette er da tre grupper elever med ulike vansker, ulike behov og ulik bakgrunn. Det vil kreve ulike retningslinjer og strategier for hvordan det i skolen skal tilrettelegges for at de skal få en skolehverdag de er motivert til å møte.

Hvis vi tar utgangspunkt i Reids teori om de tre ulike kategoriene om skulk, så vil det ikke være riktig å jobbe på samme måte med en psykologisk skulker som en institusjonell, eller en tradisjonell. De har individuelle behov, og hvis en bestemmer seg for at det er én måte å løse problemer med skulk på, og følger denne, vil det trolig ikke være til hjelp for mange, med tanke på at elevene har forskjellige hovedgrunner til fraværet sitt. Det kan være psykiske, sosiale eller pedagogiske vansker som ligger til grunn. Mer kunnskap om Reids(1985;2003) kategorier, vil kunne gi mulighet for differensierte retningslinjer med hensyn til å håndtere problemer med skulk.

For en institusjonell skulker, er det nødvendig med pedagogiske tilrettelegginger for å få eleven på skolen. Det kan være i forhold til undervisninga, eller forholdet til personer på skolen. En psykologisk skulker vil sannsynligvis ha behov for profesjonell hjelp på det psykologiske området. Det kan for eksempel være veiledning for å komme seg forbi frykten for å dra på skolen, hvis det er det som er vansken. En institusjonell skulker trenger kanskje sosiale tilpasninger? De er sky, og velger å være alene. Denne gruppen trenger sosial trening, og bekreftelse.

Min personlige oppfatning, som lærer, er at jeg opplever at det foreligger en god del retningslinjer og informasjon om tiltak når det gjelder ugyldig skolefravær forårsaket av skolevegring. I disse brosjyrene er det også ofte understreket at en ikke må blande begrepene skolevegring og skulk, da dette er to forskjellige ting. Jeg har tidligere i oppgaven nevnt at jeg vil tolke det dit hen at skolevegrere inngår i gruppen psykologiske skulkere. Det vil si at dette er en gruppe som utgjør en liten del av det totale ugyldige skolefraværet. Vi finner gode råd og metoder for å hjelpe disse i skolesammenheng, men den største gruppa av elever som uteblir fra skolen, finns det lite informasjon om. Vi må ikke glemme denne elevgruppa, de trenger tilpasninger de også.

Hvis det er slik at det er den institusjonelle skulkeren som er den største gruppen, så er det skolesituasjonen som må ”behandles”, og ikke i all hovedsak eleven. Som Reid (1985) skriver; lærere må vurdere sin praksis kontinuerlig, og være observant dersom noen i elevgruppa er i en sårbar situasjon som kan innebære risiko for skulk. Lærere må forstå at deres avgjørelser kan påvirke oppmøtet, og livskvaliteten til noen av de mest sårbare elevene.

Det som kjennetegner den institusjonelle skulkeren, er at de skulker av pedagogiske grunner, der grunnene ofte er knyttet til skolen deres, og dette er elever som trenger pedagogiske tilrettelegginger så vel som andre former for behandling. Skolen og elevens lærere må tilrettelegge slik at de pedagogiske faktorene som gjør at eleven skulker blir borte. I Norge har alle elever rett på tilpasset opplæring. Noen ganger opplever en at tilpasset opplæring ikke holder, og de har krav på spesialundervisning. Hvis det viser seg at en elev skulker undervisninga av pedagogiske grunner, kan det være mulig at det er aktuelt med spesialundervisning. Lærere med spesielt ansvar for elever som skulker, må vise omsorg, og sørge for å skaffe seg god kunnskap om elevens situasjon. Reids (1985) inntrykk er at forholdet mellom lærer og institusjonelle skulkere ofte ikke er optimalt. Det kan ha å gjøre

med at institusjonelle skulkere ofte er elever som kan være forstyrrende og provoserende, og de viser ofte en likegyldig holdning mot autoriteter (Reid 1985). Samtidig vet vi at forskning har vist at gode forhold mellom lærere og elever er viktig for å forebygge skulk (Reid 2000). Læreren innsats for å opprette et godt forhold til sine elever vil derfor både være forebygging og tiltak mot skulk. Når det gjelder behandling og forebygging av skulk vil jeg, med bakgrunn i at det ser ut til at de fleste skulkere er institusjonelle skulkere, påstå at vi må rette denne problemstillingen mot opplæringen og skolen, mer enn den negative aktiviteten som skulk er. Det er ikke eleven som skulker som må forandres, men elevens opplærings situasjon. Skolehverdagen må være slik at eleven får lyst til å komme på skolen.

5.7 Oppsummering og avslutning

Resultatene fra denne undersøkelsen bekrefter det som kommer fram i litteraturen som oppgaven er bygd opp rundt. Elever som skulker er elever som har det vanskelig på flere områder. De har en lavere selvoppfatning og en dårligere psykisk helse. De drikker mer alkohol, og røyker mer. Det er også mer sannsynlig at de har prøvd narkotika. Det som er viktig i denne sammenhengen, er at vi husker at elevene som skulker, er ikke "bare" elever som velger å ikke møte opp på skolen. De har problemer på flere områder, både sosialt og emosjonelt. Som lærer for elever som skulker, må vi vise at vi bryr oss. Vi må forstå at disse elevene trenger vår støtte og omsorg.

Reid (2000) opplever at mange lærere har lite sympati med skulkere. Det kan ha å gjøre med at "folk flest" tror at elever som skulker gjør det fordi de ønsker å gjøre noe som er mer morsomt enn å være på skolen? Vel, det må lærere evne å se bort fra. Vi må forstå at elever som skulker er elever som har det vanskelig på flere områder. Læreren må legge bort alle fordommer, og forsøke å finne årsaken til at en elev skulker, for å kunne hjelpe på best mulig måte. Når vi ser hvilke alvorlige aktiviteter disse elevene ofte er med på, er det enda viktigere å få dem inn på den trygge arenaen på skolen. Vi må ikke undervurdere vår rolle som lærer. Forskning har vist at forholdet mellom elever og lærere har stor betydning i forebygging av skulk (Reid 2000).

Dette prosjektet, i likhet med en del tidligere forskning, har sammenlignet elever som skulker med elever som ikke skulker. Det er interessant, og nyttig, å vite hva som kjennetegner denne elevgruppen. Men minst like interessant har det vært å finne ut om Reids (1985;2003)

skulke kategorier kan være gjeldende for norske elever. Videre forskning på området må baseres på å samle inn data med utgangspunkt i Reids kategorier. Det vil kunne muliggjøre å danne retningslinjer for arbeid med elever som skulker, da disse gruppene krever ulike tiltak. Tiltaks- og forebyggingsmetoder vil også kunne forskes på dersom en begynner å kartlegge elever som skulker ut fra årsaken til skulkingen. Forhåpentligvis vil det kunne gi kunnskap om hvilke metoder som er riktige overfor de ulike kategoriene av skulkere, og hva som fungerer. Men viktigst av alt: det er ikke én riktig metode. Elever som skulker er forskjellige, og trenger individuell tilrettelegging.

6 LITTERATURLISTE

- Befring, E. (1994). *Læring og skole: vilkår for eit verdig liv*. Oslo: Samlaget.
- Bergin, I., & Haavind. (2005). *Mental helse, skolesituasjon og fritid blant ungdom født "small for gestational age"* (Hovedoppgave i medisin, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitetet). Trondheim: Norges teknisk-vitenskapelige Universitet.
- Bjørnelv, S. (2009). *Eating- and weight problems in adolescents: the Young-HUNT study* (Doktorgradsavhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige Universitet). Trondheim: Norges teknisk-vitenskapelige Univeritet.
- Bustgaard, H. (2008). *Skulk* (Masteroppgave I spesialpedagogikk, Universitetet i Stavanger). Stavanger: Univeristetet i Stavanger.
- Cohen, J.: (1988). *Statistical power analysisfor the bevavioral sciences* (2nded.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- DeKalb, J. (1999). *Student Truancy*. Eric Digest (125):2.
- Gundersen, R.H. (2006). *Ungdoms alkoholbruk og bruk av helsetjenester: en befolkningsundersøkelse av 8983 ungdommer i Nord- Trøndelag (UNG-HUNT studien)* (Hovedoppgave i medisin, Norges teknisk-naturvitenskapelige Universitet). Trondheim: Norges teknisk-vitenskapelige Universitet.
- Haavind, S., Bergin I., & Brubakk, A. Liten for alderen ved fødselen – mental helse, skolesituasjon og fritid som ungdom. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 15, 1933-1937.
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet: en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*, Oslo: Cappelen akademiske forlag.
- Haugan, P.S. (2007). *Ungdom og alkohol* (Hovedoppgave i sosialt arbeid, Norges teknisk-vitenskapelige universitet). Trondheim: Norges teknisk-vitenskapelige Universitet.

- Helsedirektoratet: *Opptrappingsplan for rusfeltet: statusrapport 2009*. Oslo:
Helsedirektoratet. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no/Upload/HOD/Dokumenter%20FHA/Opptr.plan.pdf>.
- Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag: www.ntnu.no/hunt, lastet ned 12.04.2011 kl 12:30.
- Holden, B & Sållmann J. (2010). *Skolenekting: årsaker, kartlegging og behandling*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Hope, P.A., Klyve, A. & Ullebø A. *Skulk i skolen*. Bergen; Bergen kommune, skole.
- Ingul, J.M. (2005). Skolevegring hos barn og ungdom. *Se meg! Årsrapport om barn og unges psykiske helse*. Oslo, Voksne for barn, 27-39.
- Kahn, J.H. & Nursten (1964). *Unwillingly to School: the place of the child guidance clinic in the treatment of school phobia*. Oxford, New York: Pergamon Press.
- Kenny, D.A. (1987). *Statistics for the social and behavioral sciences*. Boston: Little, Brown.
- Kleven, T.A. (2007). Validity and validation in qualitative and quantitative research. *Nordisk Pedagogik* (28), 219-233.
- Krossnes, H. (2003). *Ugyldig skolefravær og hjem – skolesamarbeid: foreldres meninger om samarbeid når barnet skulker* (Hovedoppgave i pedagogikk Norsk Lærerakademi). Bergen: Norsk Lærerakademi.
- Lau, B., Moum, T., Sørensen, T. & Tambs, K. (2002): Sivilstand og mental helse. *Norsk Epidemiologi* 2002; 12 (3): 281-290. Hentet fra www.ntnu.no/ojs/index.php/norepid/article/download/379/355 .
- Lintonen, T., Ahlström S. & Metso L. (2004). The reliability of self-reported drinking in adolescence. *Alcohol and Alcoholism* (39), 362-368. Hentet fra: <http://alcalc.oxfordjournals.org/content/39/4/362.full.pdf+html> .

Miller, P., & Plant M. (1999). Truancy and perceived school performance: an alcohol and drug study of UK teenagers. *Alcohol and Alcoholism* (34), 886-893.

Mounteney, J. & Johannessen V. (2009). *Skoleskulkundersøkelse 2008: en undersøkelse I Bergen kommune om 8.,9., og 10.klassinger og skolefravær*. Bergen: Stiftelsen Bergensklinikkene, Kompetansesenter rus, Region vest Bergen. Hentet fra: http://www.bergenclinics.no/bk_archive/Skulkundersokelsen%202008.pdf .

Ny giv: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/kampanjer/ny-giv.html?id=632025>

Opplæringslova. Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 17.juli 1998.

Pierce, C.A., Block, R.A. & Aguinis, H. (2004). Cautionary note on reporting Eta-squared values from multifactor anova designs. *Educational and Psychological Measurement* (64), 916-924. Hentet fra: <http://www.sagepub.com/salkind2study/articles/13Article03.pdf>

Psykisk helse I skolen: www.psykiskhelseiskolen.no .

Rea, L. M., & Parker, R. A. (1992). *Designing and conducting survey research*. San Francisco: Jossey-Bass.

Reid, K. (1985). *Truancy and school absenteeism*. London: Hodder and Stoughton.

Reid, K. (1999). *Truancy and schools*. London; Routledge.

Reid, K. (2000). *Tackling truancy in schools: a practical manual for primary and secondary schools*. London: Routledge.

Reid, K. (2003). *Truancy and schools*. London; Routledge.

Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Skaalvik, E.M. & Skaalvik S, (1996). *Selvoppfatning, motivasjon og læringsmiljø*. Oslo: TANO.

- Skaalvik, E.M. & Skaalvik S. (2005). *Skolen som læringsarena: selvoppfatning, motivasjon og læring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sletten, M.A. (2003). *Hva gjør de? Hva vil de?* (NOVA-rapport 4/03). Oslo: Norsk institutt for forskning og oppvekst, velferd og aldring. Hentet fra: <http://www.nova.no/id/592.0>
- Sommerschild, H. & Grøholt B. (1997). *Lærebok i barnepsykiatri*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Snoek, J.E. (2002). *Ungdomspsykiatri*. Oslo: Universitetsforlaget.
- St.meld. nr. 16 (2006-2007): *...og ingen sto igjen; tidlig innsats for livslang læring*, Det Kongelige Kunnskapsdepartement. Hentet fra:
<http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20062007/016/PDFS/STM200620070016000DDDPDFS.pdf>
- Stette, Ø. (2005). *Skolejus: kvalitetssikring ved behandling av elevsaker i grunnskolen og videregående opplæring 2005*. Oslo: PEDLEX norsk skoleinformasjon.
- Sørensen, P.M. (1998). *Uten gyldig grunn: ulovlig fravær i ungdomsskolen sett i lyset av den utviklende personlighet* (Avhandling dr. scient, Universitetet i Oslo). Oslo: Universitetet i Oslo.
- Tambs, L. & Moum, T. (1993). How well can a few questionnaire items indicate anxiety and depression? *Acta Psychiatrica Scandinavica* (87), 364-367.
- Tyerman, M.J. (1968). *Truancy*. London: University of London Press.
- Unge & Rus: www.ungeogrus.no .
- Valås, H. (2006). *Elementær statistikk*. Trondheim: Kompendieforlaget.
- Vibe M.d., Moum, T. (2006): Oppmerksomhetstrening for pasienter med stress og kroniske sykdommer. *Tidsskrift Norsk Lægeforening* (126), 1898-1902.

Ystgaard, M. (1993). *Sårbar ungdom og sosial støtte: en tilnærming til forebygging av psykisk stress og selvmord*. Oslo: Senteret.

Øia, T. (2011). *Ungdomsskoleelever – Motivasjon, mestring og resultater*. (NOVA-rapport 9/10). Oslo: Norsk institutt for forskning og oppvekst, velferd og aldring. Hentet fra: <http://www.nova.no/id/23885.0> .

Øia, T. & Strandbu, Å. (2010). *15-åringene – hvem drikker? En undersøkelse av tiendeklassingene i Oslo 2009*. (NOVA-rapport 1/10). Oslo: Norsk institutt for forskning og oppvekst, velferd og aldring. Hentet fra: http://www.nova.no/asset/4001/1/4001_1.pdf .

VEDLEGG

Vedlegg 1: Søknad til REK:

Skjema: Prosjektgodkjenning

Skjema mottatt 14.12.2010 i SPREK - saksportalen for de regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK) på helseforskning.etikkom.no

2010/3394-1

Sammendrag

1. Generelle opplysninger

a. Prosjekttittel

Prosjekttittel: Skulking blant elever i ungdomsskole og videregående
Vitenskapelig tittel:
Prosjektleder: Stina Melby
Forskningsansvarlig: Norges Teknisk-Vitenskapelige universitet
Initiativtaker: Prosjektleder eller forskningsansvarlig (Bidragsforskning)
Utdanningsprosjekt:
 Studium: Spesialpedagogikk
 Nivå: Mastergrad
Norsk tittel: Skulking blant elever i ungdomsskole og videregående
Vitenskapelig tittel:

b. Prosjektleder

Navn	Stina Melby
Akademisk grad	Bachelorgrad
Klinisk kompetanse	
Stilling	Masterstudent + allmennlærer
Hovedarbeidssted	Verdal kommune
Arbeidsadresse	Bredingsberg 30
Postnummer	7660
Sted	Vuku
Telefon	95798945
Mobiltelefon	
E-post adresse	stina.melby@verdal.kommune.no

c. Forskningsansvarlig

Forskningsansvarlig er	Institusjon eller annen juridisk person
Institusjon/juridisk person	Norges Teknisk-Vitenskapelige universitet
Gateadresse/postboks	postmottak@adm.ntnu.no
Postnummer	-
Sted	-
Kontaktperson	Veileder
Stilling	-
Telefon	73596700
Mobiltelefon	
E-post adresse	-

d. Prosjektplassering

Initiativtaker til prosjektet	Prosjektleder eller forskningsansvarlig (Bidragsforskning)
Utdanningsprosjekt/doktorgradsprosjekt	Ja
Studium	Spesialpedagogikk
Nivå	Mastergrad
Del av forskningsprogram	Ja
Navn på forskningsprogram	Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT)
Eventuelt REK nr	REK midt
Evt saksnummer i REK	

e. Prosjektmedarbeidere

2. Prosjektopplysninger

a. Bakgrunn og formål

Prosjektleders prosjektomtale

I dag legges det stor vekt på tidlig innsats og forebygging i skolen. Dette vil også gjelde lever som har problemer med å møte på skolen. For å kunne gå inn og forebygge, samt å sette inn innsats på et tidlig tidspunkt, er det nyttig å vite noe om disse elevene når det gjelder hvordan de har det, både på og utenfor skolen. I Oslo på 80-tallet ble det gjennomført en undersøkelse rundt skulking. Den viste sammenheng mellom

skulking og rusmiddelbruk (Befring, 1994). Det samme viste en undersøkelse foretatt på elever med ugyldig skolefravær i Bergen i 2008. Dette blir nå undersøkt på nordtrønderske ungdom ved hjelp av data fra Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag, HUNT. (Mounteney, J. & Johannesen, V. (2009). Skoleskulkundersøkelse 2008: En undersøkelse i Bergen kommune om 8.,9. og 10.klassinger og skolefravær. Bergen: Stiftelsen Bergensklinikkene. Befring, E. (1994). Læring og skole. Det Norske Samlaget, Oslo.)

b. Forskningsdata

Registerdata	Ja
--------------	----

c. Forskningsmetode

Prosjektet er	Kvantitativt
---------------	--------------

Faglig og vitenskapelig begrunnelse for valg av metode	Data fra HUNT er valgt brukt fordi de dekker et stort utvalg. Et utvalg i denne størrelse vil kunne gi mye informasjon.
--	---

d. Utvalg

Allmennbefolkning	Ja
-------------------	----

e. Omfang

Norge

Redegjør og begrunn prosjektets omfang

Styrkeberegning	80%
-----------------	-----

2D. Registerdata

d.

Helseundersøkelse	Ja
-------------------	----

Navn på helseundersøkelsen. Fullstendig navn og forkortelse	Helseundersøkelsen i Nord-trøndelag, HUNT. Derunder UngHUNT3.
---	---

Navn og adresse til databehandlingsansvarlig for helseundersøkelsen	HUNT forskningscenter Forskningsveien 2 7600 Levanger
---	--

Hvilke data hentes fra helseundersøkelsen?	Data fra spørreundersøkelse.
--	------------------------------

2C. Biobank

3. Samtykke og personvern

a.

Samtykke foreligger	Ja
For hvilke data foreligger samtykke?	Alle
Tidligere godkjent bredt samtykke	Ja
Evt REK	REK midt
Evt saksnummer i REK	
Annet	Ja
Spesifiser	HUNT har innhentet samtykke.

b.

c.

4. Etisk vurdering av fordeler og ulemper

a. Fordeler

Samfunnet	Ja
Angi hvilke fordeler	Vi får større kunnskap om den gruppen av elever i ungdomsskole og videregående som har problemer med å møte på skolen.

b. Ulemper

Grupper av personer	Ja
Angi hvilke grupper	De elevene som skulker.
Angi hvilke ulemper	Generalsiering.

c. Tiltak

Redegjør for særlige tiltak for å ivareta og	HUNTs forskrifter vil bli fulgt.
--	----------------------------------

beskytte deltakere i forskningsprosjektet

d. Forsvarlighet

Redegjør for din avveining mellom fordeler og ulemper og gi din begrunnelse for hvorfor du mener det er forsvarlig å gjennomføre prosjektet

Data er innsamlet på forsvarlig måte. Prosjektet vil videre følge HUNT's retningslinjer. De data det søkes å få tilgang til, vil være anonymisert slik at det er ingen mulighet for å identifisere deltakere.

5. Sikkerhet, interesser og publisering

a. Personidentifiserbare opplysninger

Opplysninger som registreres i prosjektet er indirekte personidentifiserbare

Ja

Aidentifiserte

Ja

Systematisk reidentifiserbare

b. Internkontroll og sikkerhet

Annen oppbevaringsmåte

Ja

Redegjør for annen oppbevaringsmåte

Følger HUNT's retningslinjer for oppbevaring.

Andre sikringstiltak

Ja

Redegjør nærmere for hvordan personidentifiserbare opplysninger er beskyttet mot innsyn fra uvedkommende

HUNT's retningslinjer vil bli fulgt.

c. Forsikringsdekning for deltakere

Forsikring anses unødvendig

Ja

Begrunn hvorfor det anses unødvendig med forsikring for forskningsdeltakerne

Undersøkelsen er allerede gjennomført. Følger HUNT's retningslinjer.

d. Vurdering av andre instanser

Egen institusjon

Ja

Dataleverandør

Ja

Hvilke(n) institusjon(er)/instans(er)?

HUNT

e. Interesser

Finansieringskilder	HUNT mottar 2000 for tilgang til data.
Godtgjøring til institusjon	
Honorar prosjektleder/-medarbeidere	
Kompensasjon for forskningsdeltakere	
Eventuelle interessekonflikter for prosjektleder/-medarbeidere	HUNT har retningslinjer for tilgang til data og bruk av dette.

f. Publisering

Er det restriksjoner med hensyn til offentliggjøring og publisering av resultatene fra prosjektet	Ja
Redegjør for restriksjonene og gi en etisk vurdering av dem	Følger HUNT sine retningslinjer.
Redegjør for hvordan resultatene skal gjøres offentlig tilgjengelig	

g. Offentlig innsyn

h. Tidsramme

Prosjektstart dato	07.02.2011
Prosjektslutt dato	27.06.2011
Etter prosjektslutt skal datamaterialet slettes	Ja
Redegjør nærmere for håndtering av data etter prosjektslutt	Får kun tilgang i en periode.

6. Vedlegg

1. Prosjektbeskrivelse.docx - Forskningsprotokoll - 14.12.10
2. samtykke.doc - Foreliggende samtykke - 14.12.10

7. Ansvarserklæring

a.

Jeg erklærer at prosjektet vil bli gjennomført i henhold til gjeldende lover, forskrifter og retningslinjer	Ja
Jeg erklærer at prosjektet vil bli gjennomført i samsvar med opplysninger gitt i denne	Ja

søknaden

Jeg erklærer at prosjektet vil bli gjennomført i samsvar med eventuelle vilkår for godkjenning gitt av REK eller andre instanser	Ja
--	----

Vedlegg 2: vedtak fra REK

Fra: Regional komite for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk REK midt

Til:
Stina Melby
stina.melby@verdal.kommune.no

Dokumentreferanse: 2010/3394-3
Dokumentdato: 24.01.2011

SKULKING BLANT ELEVER I UNGDOMSSKOLE OG VIDEREGÅENDE - NFORMASJON OM VEDTAK

Prosjektleder: Stina Melby
Forskningsansvarlig: NTNU

Prosjektet er en tverrsnittstudie og omhandler skulking blant nordtrøndersk ungdom og baseres på data fra Ung-HUNT 3 og inngår i en mastergrad. Formålet er å undersøke om det er ulikheter i utvalgte livsstilsvariabler, psykisk helse og familieforhold mellom ungdommer som skulker versus ungdom som ikke skulker.

Med hjemmel i lov om behandling av etikk og redelighet i forskning § 4 og helseforskningsloven (hfl.) § 10 har Regional komite for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk Midt-Norge vurdert prosjektet i sitt møte 7. januar 2011. Komiteen viser til prosjektprotokoll, målsetting og plan for gjennomføring, og finner at prosjektet har et forsvarlig opplegg som kan gjennomføres under henvisning til evt. merknader og vilkår for godkjenning, jf. hfl. § 5.

Merknader og vilkår:

- Komiteen påpeker at en prosjektleder for medisinske og helsefaglige forskningsprosjekter må inneha de nødvendige forskningskvalifikasjonene. En student på mastergradsnivå kan derfor ikke stå som prosjektleder. Komiteen ber om at studenten inngår en veiledningsavtale med en forsker ved institusjonen hun tilhører, og at veilederen anføres som prosjektleder for prosjektet. Komiteen ber om å få en slik endring bekreftet.
- Komiteen viser til at det i søknaden er ufullstendige opplysninger om hvem som er forskningsansvarlig. Som hovedregel vil forskningsansvarlig være en institusjon, f.eks. et universitet, og det naturlige er at avdelingsleder eller instituttleder står som kontaktperson. Komiteen ber om å få en slik endring bekreftet.
- Komiteen finner at prosjektet ligger klart innenfor de rammer som er lagt for Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT) og innenfor det samtykke som deltakerne har gitt til bruk av dette materialet.
- Komiteen vil presisere at prosjektmedarbeiderne har taushetsplikt i henhold til hfl. § 7. Personopplysninger skal behandles konfidensielt, og undersøkelsesresultater inkludert evt. navnelister, oppbevares forskriftsmessig.
- Komiteen ber om at grunnlagsdata ikke blir anonymisert, slettet eller destruert, men blir oppbevart på en betryggende måte i minimum 5 år etter prosjektslutt av kontrollhensyn. Instanser som kan tenkes å kontrollere grunnlagsmaterialet er f. eks. forskningsansvarlige, Uredelighetsutvalget for forskning og Helsetilsynet".

- Komitéen ber om skriftlig tilbakemelding på prosjektleder og forskningsansvarlig som nevnt i punktene overfor. Vennligst benytt vår saksportal (<http://helseforskning.etikkom.no>) og skjemaet "Tilbakemelding". Komitéens leder får fullmakt til å vurdere tilbakemeldingen. Det gjøres oppmerksom på at prosjektet ikke må igangsettes før komitéen har mottatt og godkjent tilbakemeldingen.

- Prosjektleder skal sende sluttmelding til den regionale komitéen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk når forskningsprosjektet avsluttes. I sluttmeldingen skal resultatene presenteres på en objektiv og etterrettelig måte, som sikrer at både positive og negative funn fremgår, jf. hfl. § 12.

Vedtak : "Regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, Midt-Norge godkjenner at prosjektet gjennomføres med de vilkår som er gitt."

Vedtaket kan påklages og klagefristen er tre uker fra mottagelsen av dette brev, jf. hfl. § 10 og fvl. §§ 28 og 29. Klageinstans er Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag (NEM), men en eventuell klage skal rettes til REK Midt-Norge. Avgjørelsen i NEM er endelig. Det følger av fvl. § 18 at en part har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, med mindre annet følger av de unntak loven oppstiller i §§ 18 og 19.

Med hilsen

Sven Erik Gisvold
Professor dr.med.
Leder REK Midt

Arild Hals
Kontorsjef REK Midt

Vedlegg 3: Bekreftelse på rettelser REK

Saksnummer: 2010/3394

Tittel: Skulking blant elever i ungdomsskole og videregående

Vi viser til melding om at Per Frostad ved Pedagogisk institutt, er prosjektleder for overnevnte prosjekt. Vi tar dette til etterretning uten merknader. Studien kan igangsettes.

Med hilsen

Sven Erik Gisvold

Professor dr.med

Leder REK Midt

Anneli Pellerud

Førstekonsulent REK Midt

Vedlegg 4: Informasjonsskriv til ungdom og foresatte i forkant av datainnsamling og samtykkeerklæringskjema for deltakere i UngHUNT3:

1. Viktig ✓
2. E
3. G

Til ungdom og foresatte

UNG
hunt 3
Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag

Mer kunnskap om helse

I Nord-Trøndelag gjennomføres det fra 2006 til 2008 en stor helseundersøkelse, HUNT 3, hvor alle over 13 år blir invitert til å delta. Ungdom mellom 13 og 19 år kan være med i Ung-HUNT 3 som handler om ungdoms helse.

Samarbeid

HUNT 3 er et samarbeidsprosjekt mellom

- NTNU (Norges tekniske-naturvitenskapelige universitet)
- Helse Midt-Norge RHF
- Nord-Trøndelag fylkeskommune
- Kommunene i Nord-Trøndelag
- Nasjonalt folkehelseinstitutt
- Helse- og omsorgsdepartementet

HUNT 3 blir støttet av

- NTE (Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk)
- Sparebank 1 Midt-Norge
- Statoil

Noen delprosjekter støttes av næringsliv og ideelle organisasjoner
Bidragsyterne har ingen innflytelse på forskningen.

Hvis du har spørsmål om HUNT 3 kan du kontakte:

HUNT forskningsenter, Neptunveien 1, 7650 Verdal, Telefon: 74 07 51 80
Faks: 74 07 51 81, e-post: hunt@medisin.ntnu.no, www.hunt.ntnu.no

Bedre helse for alle

Når du deltar i Ung-HUNT 3, får du en enkel undersøkelse av din egen helse, og du gir et viktig bidrag til forskning. Opplysninger som samles inn, skal brukes i forskningsprosjekter som kan gi bedre folkehelse. Ung-HUNT 3 omfatter så langt ca 40 forskningsprosjekter.

Dette er noen av temaene det skal forskes på:

- Lungesykdommer, andre luftveisplager og allergi
- Risiko for hjerte- og karsykdommer
- Hodepine
- Muskel- og skjelettplager
- Mageplager
- Diabetes
- Epilepsi
- Hudplager
- Psykiske plager
- Trivsel og livskvalitet
- Rusmiddelbruk og røyking
- Kosthold og fysisk aktivitet
- Vekst og fysisk utvikling
- Syn

Noen prosjekter vil undersøke hvordan alvorlige hendelser i livet, levekår og miljø påvirker helse og trivsel. Det er også aktuelt å studere sammenhenger mellom arv, miljø og sykdom.

En liste over planlagte forskningsprosjekter finnes på internett www.hunt.ntnu.no. Hvis du ønsker å få listen tilsendt, kan du henvende deg til HUNT forskningscenter.

Nye prosjekter

Opplysninger og prøver som du gir, blir oppbevart på ubestemt tid. I framtida vil de kunne brukes i forskningsprosjekter som ennå ikke er planlagt forutsatt at det er i samsvar med lover og forskrifter. En forskningsinstitusjon må være ansvarlig for prosjektet, for eksempel et universitet eller et sykehus i Norge eller utlandet. Prosjektet må også være godkjent av Regional komité for medisinsk forskningsetikk.

Slik foregår undersøkelsen

Helseundersøkelsen gjennomføres i skoletida for alle som er skoleelever. Det er frivillig å delta. De som vil være med, skal fylle ut et spørreskjema og møte til en enkel undersøkelse på skolen.

Læringer og andre som ikke går på skolen, vil få et spørreskjema hjem i posten og tilbud om å møte til undersøkelse der hvor de voksne møter til HUNT 3.

Noen deltakere vil i ettertid få tilbud om videre undersøkelser. Det vil i hovedsak være de som oppgir at de har sykdommer eller plager, men også noen andre.

Spørreskjema

Spørreskjemaet fylles ut i en skoletime. Vi spør blant annet om sykdom og helse, trivsel, kosthold, fysisk aktivitet, alkohol, røyking og hvordan du selv opplever din egen helse. Spørreskjemaet deles ut til alle i klassen. Du kan levere det tilbake uten å ha svart. Du kan også la være å svare på enkelte spørsmål hvis du ikke vil. Ingen på skolen får vite hva du har svart, og forskere som senere bruker opplysningene, får ikke vite hvem som har fylt ut skjemaene.

Klinisk undersøkelse

Den kliniske undersøkelsen gjøres på skolen i skoletida. Det tar ca 30 minutter. Det blir målt høyde, vekt, blodtrykk, hoftel- og livmål. I tillegg måles lungefunksjonen med en enkel pustepreve, og det tas en børstepreve fra munnhulen (genetisk materiale). Ingen av undersøkelsene er smertefulle. Du får skriftlig melding om resultatene av pustepreve og blodtrykk den dagen du blir undersøkt. Hvis det er noen av undersøkelsene du ikke vil være med på, er det i orden at du sier nei.

Sykepleieren vil også stille noen spørsmål om astma, allergi, hodepine, og om det å være engstelig og bekymret når en er sammen med andre. De som arbeiderer i Ung-HUNT har taushetsplikt.

Genetisk materiale

Genetisk materiale (celler) blir samlet fra munnhulen. Det gjøres med en liten børste som skrapes mot innsiden av kinnet. Fra cellene som samles på børsten vil det bli hentet ut DNA (arvestoff) som brukes i forskningsprosjekter som kartlegger sammenhengen mellom arv og miljø i sykdomsutvikling. Celler og DNA lagres i HUNT biobank og skal kun brukes i forskning.

HUNT databank

To ganger tidligere er det gjennomført folkehelseundersøkelser i Nord-Trøndelag. HUNT databank består av opplysninger som er samlet inn fra ungdommer og voksne gjennom spørreskjema, undersøkelser og analyser fra prøver. Hvis du tidligere har deltatt eller en gang i framtida deltar i en ny HUNT-undersøkelse, vil de nye opplysningene bli lagt til denne databanken og brukt sammen med data fra andre HUNT-undersøkelser.

Genetisk materiale samles i HUNT biobank. Formålet med biobanken er at det i framtida skal være mulig å ta ut celleprøver, gjøre ulike analyser og sammenstille resultatene med øvrige data fra HUNT databank. På den måten vil det stadig komme nye data som legges til databanken.

Sammenstilling med andre registre

I noen forskningsprosjekter kan data fra Ung-HUNT 3 bli brukt sammen med opplysninger fra andre offentlige registre, for eksempel Reseptregisteret, Medisinsk fødselsregister og Statistisk sentralbyrå som har opplysninger om miljø, befolkning, utdanning, inntekt, offentlige ytelser, yrkesdeltakelse og andre forhold som kan ha betydning for helse.

I noen prosjekter kan opplysninger fra Ung-HUNT bli brukt sammen med opplysninger fra søsken, foreldre og besteforeldre, hvis de også har deltatt i HUNT. Det kan også bli aktuelt å bruke opplysninger fra Ung-HUNT sammen med opplysninger fra andre barne- og ungdomsundersøkelser i Nord-Trøndelag.

Alle slike sammenstillinger skal godkjennes på forhånd av offentlige myndigheter, for eksempel Regional komité for medisinsk forskningsetikk, Datatilsynet, Sosial- og helsedirektoratet eller Rikstrykerverket.

All informasjon vil bli behandlet med respekt for personvern og privatliv, og i samsvar med lover og forskrifter. Ingen forskere kan få vite hvem som har gitt opplysninger.

Samtykke

Før du deltar, må du skrive under på et samtykke. Hvis du går på ungdomsskolen, må også dine foresatte skrive under. Senere kan du når som helst trekke tilbake dette samtykket og be om at data om deg slettes eller at celleprøven blir ødelagt.

Hvis du ønsker å trekke tilbake samtykket, kan du ta kontakt med HUNT forskningscenter, Neptunveien 1, 7690 Verdal. E-mail: hunt@medisin.ntnu.no eller telefon 74075180. Hvis du ikke ønsker at opplysninger om deg skal brukes i et bestemt forskningsprosjekt, vil det bli tatt hensyn til dette.

Om det i framtida blir aktuelt å bruke opplysninger til å forske på nye spørsmål som ikke er beskrevet i denne brosjyren, kan det bli nødvendig å be om et nytt samtykke. Vi vil da sende deg et brev.

Du kan også bli bedt om et nytt samtykke hvis det blir aktuelt å samarbeide med private aktører om genetisk forskning. Slikt samarbeid vil være underlagt offentlig kontroll. Det vil ikke i noen tilfeller være aktuelt å selge blodprøver eller annet biologisk materiale (celleprøven).

Personvern og sikkerhet

Du kan være trygg på at alle opplysninger som du gir på spørreskjemaet og i den kliniske undersøkelsen, blir behandlet som personlige helseopplysninger. Ingen på skolen får vite hva du har svart. De som arbeider i Ung-HUNT har taushetsplikt. Forskere som senere skal bruke opplysningene, har ikke tilgang til ditt navn, fødselsdato eller personnummer. Alle opplysninger blir behandlet i samsvar med lover og forskrifter.

Datatilsynet fører tilsyn med at forskriftene for oppbevaring og bruk av helseopplysninger blir fulgt. Ung-HUNT 3 har konsesjon fra Datatilsynet.

Etisk godkjenning

Alle medisinske forskningsprosjekter skal godkjennes av en etisk komité. Komiteene sikrer at de etiske sidene ved forskningsprosjekter blir vurdert. Ung-HUNT 3 er godkjent av Regional komité for medisinsk forskningsetikk, Midt-Norge.

Skadeerstatning

Det er svært liten risiko for at deltakere skal komme til skade som følge av undersøkelsen. Hvis det likevel skulle skje, kan man søke om skadeerstatning gjennom Norsk Pasientskadeerstatning (NPE). NPE behandler erstatningskrav for pasienter som er blitt påført skade innen det offentlige helsevesenet.

Vil du delta?

Alle som deltar i HUNT må gi sitt skriftlige samtykke. På denne siden ser du en kopi av skjemaet som du vil bli bedt om å skrive under på samtidig som du fyller ut spørreskjemaet.

Samtykke til bruk av helseopplysninger i forskning
Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag 2006-08 (Ung-HUNT 3)

I brosjyren har jeg lest om folkeundersøkelsens innhold og formål

Jeg samtykker i å delta i undersøkelsen.

Sted _____

Dato _____

Deltakers signatur _____

Foresattes signatur _____

Hvis du er elev på ungdomsskolen, må også dine foresatte skrive under på at du kan delta. Foresatte skal skrive under på skjemaet som ligger sammen med denne brosjyren. Ta dette med tilbake til skolen.

Vedlegg 5: Spørsmålene fra spørreskjemaet til UngHUNT3 som inngår i analysene:

39. Har du prøvd å røyke (minst en sigarett)?

Ja Nei

49. Har du noen gang prøvd hasj, marihuana eller andre narkotiske stoffer?

Ja Nei

60. Har du noen gang drukket så mye alkohol at du har vært beruset (full)?

Nei, aldri.....

Ja, en gang.....

Ja, 2-3 ganger.....

Ja, 4-10 ganger.....

Ja, 11-25 ganger.....

Ja, mer enn 25 ganger.....

76. Nedenfor er en liste over noen problemer eller plager. Har du vært plaget av noe av dette i de siste 14 dagene?

	Ikke plaget	Litt plaget	Ganske plaget	Veldig plaget
Vært stadig redd og engstelig	☐	☐	☐	☐
Følt deg anspent eller urolig	☐	☐	☐	☐
Følt håpløshet når du tenker på framtida	☐	☐	☐	☐
Følt deg håpløs eller trist	☐	☐	☐	☐
Bekymret deg for mye om forskjellige ting	☐	☐	☐	☐

77. Hva slags oppfatning har du av deg selv?

	Svært enig	Enig	Uenig	Svært uenig
Jeg har en positiv holdning til meg selv	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg virkelig ubrukelig til tider	☐	☐	☐	☐
Jeg føler at jeg ikke har mye å være stolt av	☐	☐	☐	☐
Jeg føler at jeg er en verdifull person, i hvert fall på lik linje med andre	☐	☐	☐	☐

91. Omtrent hvor mange nære venner har du? (Regn med de du kan snakke fortrolig med og som kan gi deg god hjelp når du trenger det. Regn ikke med de du bor sammen med, men regn med andre slektninger)

Ingen En To eller flere

97. Hender det ofte at du føler deg ensom?

Svært ofte	☐
Ofte	☐
Av og til	☐
Sjelden	☐
Svært sjelden eller aldri	☐

98. Hender noe av dette deg på skolen nå, eller har det hendt før?

	Aldri	En gang i blant	Ofte	Svært ofte
Har vanskelig for å konsentrere deg i timen	☐	☐	☐	☐
Krangler med læreren	☐	☐	☐	☐
Skulker	☐	☐	☐	☐
Får skjenn av læreren	☐	☐	☐	☐
Kjeder deg, eller mistrives	☐	☐	☐	☐
Blir holdt utenfor av andre elever	☐	☐	☐	☐

Vedlegg 6: Søknad om rettigheter til å analysere HUNT-data:

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Det medisinske fakultet
HUNT forskningscenter
1.7.2010

Søknad om rettigheter til å analysere data fra Helseundersøkelsene i Nord-Trøndelag (HUNT)

I. GENERELL INFORMASJON

Prosjekttittel

Ungdom som skulker

Søknaden gjelder

Doktorgradsprosjekt

Post doktor / forsker

Studentprosjekt

Annet

Masteravhandling

Forskningsansvarlig (ved ansvarlig institusjon)

Navn, stilling og akademisk grad
NTNU

Arbeidssted (institusjon, institutt)
Pedagogisk institutt

Prosjektleder

Navn Stina Melby	Stilling og akademisk grad Student	
Institusjon Norges teknisk vitenskapelige universitet	Arbeidssted Verdal kommune	Tlf. 95798945
Adresse arbeidssted	E-postadresse stinam@stud.ntnu.no / stina.melby@verdal.kommune.no	

Gjelder doktorgradsprosjekt og studentprosjekt

Personopplysninger

Navn på doktorgradskandidat/student Stina Melby	Stilling og akademisk grad Masterstudent	
Institusjon Norges Teknisk Vitenskapelige Universitet, NTNU	Arbeidssted	Tlf. 95798945
Adresse arbeidssted	E-postadresse stinam@stud.ntnu.no / stina.melby@verdal.kommune.no	

Veileder(e)

Hovedveileders navn, stilling og akademisk grad Per Frostad	Arbeidssted (institusjon, institutt) NTNU: Pedagogisk institutt
Biveileders navn, stilling og akademisk grad	Arbeidssted (institusjon, institutt)
Biveileders navn, stilling og akademisk grad	Arbeidssted (institusjon, institutt)

Andre samarbeidspartnere

Navn	Stilling	Institusjon	Telefon	E-postadresse	Tilgang på datamaterialet
					☐ Ja ☐ Nei
					☐ Ja ☐ Nei
					☐ Ja ☐ Nei

Prosjektsammendrag på norsk (maks 150 ord)¹

Ut fra data samlet inn via spørreskjema undersøkes det om det er signifikant forskjell mellom skulkere og andre elever når det gjelder livsstil og helse.

Foreløpige titler på planlagte publikasjoner

Skulking i ungdomsskole/videregående skole.

Nøkkelord (3-8 beskrivende nøkkel-(emne) ord)

Skulking blant ungdom

Fremdriftsplan

Prosjektstart (dag, mnd, år)	07.02.2010
Prosjektslutt (dag, mnd, år)	27.06.2010
Kommentar	

Finansiering

Egen finansiering	☒	
Ekstern finansiering	☐	Spesifiser:

II. DATA DET SØKES OM

Datakilder	☐ Voksen-HUNT 1 (1984-86) ☐ Voksen-HUNT 2 (1995-97) ☐ Ung-HUNT 1 (1995-97) ☐ Ung-HUNT 2 (2001) ☐ Voksen-HUNT 3 (2006-08) ☒ Ung-HUNT 3 (2006-08)
Er det søkt om å koble mot andre datakilder	☐ Ja Spesifiser hvilke ☒ Nei
Avhengige variabler (utfall)	
Uavhengige variabler (hovedeksponering)	
Andre uavhengige variabler	

¹ Sammendraget vil bli brukt til offentlig formidling og administrasjon

III. BIOLOGISK MATERIALE SØKES OM
Biologisk materiale:

Hvilken kilde søkes det biologisk materiale fra	HUNT 1 (serum fra diabetikere) ☐	HUNT 2 ☐
	HUNT 3 ☐	Ung-HUNT 3 ☐
Beskriv ønsket type og mengde materiale	Type materiale (serum, DNA osv.): Mengde materiale fra hver prøve:	
Oppgi eksakt hvilket antall prøver det søkes om med statistiske styrkeberegninger		
Ønsker du å benytte deg av genotyping ved NTNU (HUNT biobank eller LBK)?	☐ Ja ☐ Nei	
Skal biologisk materiale overføres til laboratorier utenfor Norge? Det krever dispensasjon fra Sosial- og helsedirektoratet	☐ Ja, en kopi av dispensasjonen er vedlagt (vil bli ettersendt) ☐ Nei, forklar hvorfor	

Biologiske analyser:

Analyselaboratorium: Leveringsadresse, kontaktperson, e-post og telefonnummer	
Beskriv hvilke analyser som skal gjøres og begrunn mengde og konsentrasjon biomateriale som kreves for hver analyse	
Tidsplan for gjennomføring av analysene	

IV. ANDRE OPPLYSNINGER
Fakturaadresse

For ansatte ved NTNU	Prosjektnummer:	Kostnadssted:
For ansatte ved andre institusjoner	Oppgi fakturaadresse:	

IV VEDLEGG

Alle relevante vedlegg må følge søknaden (kryss av)

1. ☒ Forskningsprotokoll (problemstilling, målsetting og metode, referanse til relevant teori, framdriftsplan)
2. ☐ Publikasjonsplan (vitenskapelige artikler, abstracts, rapporter, studentoppgave)
3. ☒ Kopi av søknad til og anbefaling fra Regional komité for medisinsk forskningsetikk (REK)
4. ☐ Kopi av søknad og konsesjon/tillatelse fra NSD/Datatilsynet når slik er nødvendig
5. ☐ Kopi av søknad og vedtak om dispensasjon taushetsplikt når slik dispensasjon er nødvendig
6. ☒ Variabelbestilling
7. Annet:

Underskrift

Sted og dato Vuku 25.01.2011	Signatur (trengs ikke ved elektronisk søknad)
---------------------------------	---

Søknaden sendes til: hunt@medisin.ntnu.no

eventuelt per post:
HUNT forskningssenter, NTNU
Forskningsveien 2
7600 Levanger

Vedlegg 7: Brev om rettigheter til å analysere HUNT-data:

Det medisinske fakultet
Institutt for samfunnsmedisin

Vår dato
16.02.2011
Deres dato
27.01.2011

Vår referanse
2011/2286/SVER
Deres referanse

1 av 1

Per Frostad
Pedagogisk institutt
SVT-fakultetet
7491 Trondheim

Rettigheter til å analysere data fra Helseundersøkelsene i Nord-Trøndelag (HUNT)

Det vises til søknad vedrørende prosjektet "Ungdom som skulker" med protokoll, publikasjonsplan og variabelliste av 27.1.11. Det vises også til godkjenning av Regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (2010/3394, datert 24.1.11 og 2.2.11). Vi ber også om å få kopi av søknaden til REK.

Søknaden er vurdert ved Forvaltningsgruppen ved HUNT forskningssenter. Prosjektet er interessant og kommer som studentprosjekt ikke i konflikt med andre pågående prosjekter i HUNT. Det gis med dette tilgang til bruk av aktuelle data og avtale om dette følger vedlagt. Avtalen skal foreligge i to eksemplarer. Vi ber derfor om at begge avtalene undertegnes og at ett eksemplar returneres til HUNT forskningssenter, Levanger.

Datafil for prosjektet vil bli utlevert etter at signert avtale foreligger. Kostnader for analyserettigheter til studentoppgaven er kr. 2 000,-. Faktura sendes i eget brev. Dersom det blir aktuelt å publisere oppgaven som artikkel vil kostnadene for dette bli kr. 25 000,- (til sammen).

Dersom det planlegges å benytte det utleverte datasettet til flere eller andre publikasjoner ut over det som er beskrevet i søknaden, forutsettes det at ny søknad med utfyllende publikasjonsplan oversendes til HUNT forskningssenter for ny vurdering.

Vi ønskes lykke til med forskningsarbeidet.

Med hilsen

Steinar Krokstad
førsteamanuensis/daglig leder

Inger D. Holbø
konsulent

Vedlegg: Avtaler til undertegning
Retningslinjer for forvaltning og bruk av data fra Helseundersøkelsene i Nord-Trøndelag, datert 1.6.10

Kopi: Student Stina Melby

Postadresse
Forskningsveien 2
7600 Levanger

Org.nr. 974 767 880
E-post:
hunt@medisin.ntnu.no
<http://www.ntnu.no>

Besøksadresse
Forskningsveien 2, Levanger

Telefon
+47 74 07 51 80

Telefaks

+47 74 07 51 81

Saksbehandler
Torgeir Sveri

Tlf: +47 74 07 51 94

All korrespondanse som inngår i saksbehandling skal adresseres til saksbehandleren ved NTNU og ikke direkte til enkeltpersoner. Ved henvendelse vennligst oppgi referanse.

Vedlegg 8: Brev ang. datautlevering HUNT-data

Det medisinske fakultet
Institutt for samfunnsmedisin

Vår dato
15.03.2011
Deres dato

Vår referanse
2011/2286/BSO
Deres referanse

Dok 6
1 av 1

Stina Melby

Datautlevering; "Ungdom som skulker"

Vi viser til avtale mottatt 11.03.2011 og herved oversendes datafil.

Vi har i årene etter HUNT3 gjennomført en omfattende kvalitetssikring av HUNT Databank og denne prosessen pågår fortsatt. Vi har endret alle variabelnavn iht. ny mal for variabelkonstruksjon i HUNT. Variabelnavnet består av et prefix og et suffix, konstruksjonen av disse framgår i vedlagte fil. I tillegg har vi gjennomgått variabler, sjekket ekstremverdier opp mot originale skjema og tilsvarende mål fra andre studiedeler. Opplagt gale svar er slettet, men hvis annen datakilde har muliggjort det, har svarene blitt korrigert.

Vi jobber fortsatt med utvikling av metadata. I disse vil det etter hvert inngå informasjon om ulike instrumenter som er benyttet, sentrale referanser, hvordan variablene er konstruert etc. Dette følger leveransen som en HTML-fil.

Datasettet utleveres med prosjektspesifikke referansenummer som er unikt for dette prosjektet og kan ikke kobles til andre datafiler fra HUNT.

Kvalitetssikring av databasen er et omfattende arbeid og vil pågå i lang tid framover. Vi er derfor taknemlige over å få tilbakemelding dersom du finner feil eller uklarheter i datafilen.

Vennligst gi tilbakemelding om hvorvidt datafilen er i overensstemmelse med bestillingen.

Lykke til med forskningen!

Med vennlig hilsen

Arnulf Langhammer
Kvalitetsansvarlig/HUNT Databank

Birte Dillan
Data manager

Postadresse
Forskningsveien 2
7600 Levanger

Org.nr. 974 767 880
E-post:
hunt@medisin.ntnu.no
<http://www.ntnu.no>

Besøksadresse
Forskningsveien 2, Levanger

Telefon

+47 74 07 51 80

Telefaks

+47 74 07 51 81

Saksbehandler

Birgitte Svegaard Dillan

Tlf: +47 74 07 51 97

All korrespondanse som inngår i saksbehandling skal adresseres til saksbehandleren ved NTNU og ikke direkte til enkeltpersoner. Ved henvendelse vennligst oppgi referanse.

Vedlegg 9: Faktoranalyse

Pattern Matrix^a

	Component		
	1	2	3
Bekymret deg for mye om forskjellige ting {Har du vært plaget av noe av dette de siste 14 dagene?}	,798		
Vært stadig redd og engstelig {Har du vært plaget av noe av dette de siste 14 dagene?}	,796		
Følt deg anspent eller urolig {Har du vært plaget av noe av dette de siste 14 dagene?}	,779		
Følt deg nedfor eller trist {Har du vært plaget av noe av dette de siste 14 dagene?}	,720		
Følt håpløshet når du tenker på framtida {Har du vært plaget av noe av dette de siste 14 dagene?}	,664		
Får skjenn av læreren {Hender noe av dette deg på skolen eller har det hendt før?}		,854	
Du krangler med læreren {Hender noe av dette deg på skolen eller har det hendt før?}		,829	
Du kjeder deg, eller mistrives {Hender noe av dette deg på skolen eller har det hendt før?}		,595	
Du har vanskelig for å konsentrere deg i timen {Hender noe av dette deg på skolen eller har det hendt før?}		,547	
Jeg føler at jeg ikke har mye å være stolt av {Hva slags oppfatning har du av deg selv?}			,800
Føler at jeg er en verdifull person, i hvert fall på lik linje med andre {Hva slags oppfatning har du av deg selv?}S			,787
Jeg har en positiv holdning til meg selv{Hva slags oppfatning har du av deg selv?}S			,728
Jeg føler meg virkelig ubrukelig til tider {Hva slags oppfatning har du av deg selv?}			,697

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 5 iterations.

